

Přítomnost

ROČNÍK VII.

V PRAZE 12. LISTOPADU 1930.

ČÍSLO 45.

Dr. Jos. Schieszl:

Co je národní duch?

V poslední ostudné kampani, jež vyvrcholila pražskými demonstracemi, mnoho se mluvilo a psalo o národním sebevědomí, o národní pýše a národním duchu. Úroveň naší žurnalistiky klesla bohužel tak, že poněkud soudný čtenář nemůže býti uveden v omyl prázdnými vlasteneckými frázemi, plnicími sloupce našich listů. Způsobit zmatek může však projev čtyřicíti, uveřejněný v některých listech 1. listopadu t. r., v němž se také mnoho mluví o národním duchu.

Projev se domnívá, že se u nás rozpíná cizí duch, že se cizomilství roztahuje na scéně, v knize, v tisku, v hudbě, ve filmu i v rozhlase, že cizí kniha, hudba, divadlo, film i rozhlas utváří ducha, působí na vkus a mrav a udává směr našeho myšlení. Aniž si toho uvědomujeme, bereme prý na sebe nejhorší služebnost: služebnost cizímu duchu a cizí myšlence. Je třeba probudit lásku k národnímu duchu, býti svými, růst a tvořit po svém!

Co je to národní duch? Byl bych překvapen, kdyby se nenašel filosof, který popře existenci nějakého národního ducha vůbec. Stojíme před duší lidskou jako před záhadou, co potom můžeme říci o duši národa, kolektiva? Vědci všech národů se prou o to, je-li duševní život člověka pouhý projev změn hmoty či projev duše na hmotě buď úplně neb aspoň částečně nezávislé. Nedovedeme definovat vlastností duševních a neznáme jejich počtu. Dohadujeme se, že počet jejich kombinací zvláště vzhledem k rozsáhlé stupnici jejich síly a přízvuku je veliký, ale nedovedeme definovat ani normálního člověka, ač tak často mluvíme o nenormálním.

Nevíme-li si rady s jedincem, co s národem? Není možno, aby duch národa tvořil součet duší jeho příslušníků, neboť nelze sečítat veličiny nestejnorodé. Tvoří jej snad jen některé vlastnosti a které to jsou? Jsou rozsety náhodně po národě nebo je nalézáme jen v určitých vrstvách národa? Věda nám nedává odpovědi.

Naproti tomu mluví se, co paměť sahá, o vlastnostech a duchu národů, a snad tedy přece existuje. Řekl bych, že jej tvoří vlastnosti následkem zvláštních, ať známých či neznámých příčin u srovnání s jinými národy pozitivně či negativně zdůrazněné. Budou se asi týkat nejméně sféry intelektuální, více volní a nejvíce citové a projeví se proto hlavně v umění. Ale to jsou všechno dohady.

Jest národní duch něco apriorního, či teprve dobou získaného? Jsme přesvědčeni, že se vytváří, že je v neustálém vývoji a sice působením příčin, z nichž některé známe, jiné nikoli. Je to patrně všechno, s čím přicházíme do styku. Tak na př. našeho národního ducha utvářela kdysi neznámá půda, na níž jsme žili, než nás praotec Čech přivedl přes 3 řeky na horu Říp a která formuje dnes ducha některého jiného národa. Dnes utváří našeho národního ducha půda Čech, která současně tvoří národního ducha německého. Utváří jej na

př. ty větry a mraky, které utváří také národního ducha francouzského a ovšem také německého. Ale vzduch nad Prahou je nejen pln par někdy blaho, jindy zkázu nesoucích a většinou přes Německo k nám přicházejících, ale také pln myšlenek. Jako nedovedeme, ale ani nesmíme vystavěti hradeb proti cizím větrům a mrakům, tak jich nedovedeme a nesmíme postavit ani proti cizím myšlenkám. Mluvíme o národním duchu, ale co je národ? Máme na zeměkouli kmeny, kterým říkáme národové, ale jejichž příslušníci nemají národního ducha ani národního uvědomení. Mají sice nějakého svého ducha, ale ustrnou-li jen na jeho zachování a neosvojí-li si výsledků duševní práce národů jiných (starších), jsou dny jejich sečteny. Beztvárná směs lidí stane se národem teprve, když si přivlastnila tyto výsledky, mezi nimi sám pojem národa. Služebnost cizímu duchu nebo lépe závislost na cizím duchu, na cizí myšlence jest podmínkou vlastního růstu individua i národa.

Není druhého národa, který by měl tak znát tyto věci, jako my. Bělohorskou katastrofou přestali jsme skoro být národem. Probudili jsme se k novému národnímu životu v době nedávné a v blízkosti nejvzdělanějších národů, takže můžeme prostudovat a také jsme již do velké míry prostudovali, jaké prostředky způsobily naše probuzení. A ještě lepší příležitost ke studiu těchto otázek nám dává národní probuzení naší větvě slovenské, příležitost našimi vědci bohužel nevyužívanou, ač by znalost této otázky tolik usnadnila naši slovenskou politiku. Obrodili jsme se hltající výsledky cizí duševní práce čili cizího národního ducha, především německého, a byli to velmi často právě Němci, kteří nám je zprostředkovali. Překládali jsme pilně z cizích jazyků a i t. zv. původní tvorba i vynikajících našich spisovatelů byla velmi často zpracováním cizích myšlenek. Přiznat to není žádná hanba. Vždyť také Němci se učili od Francouzů, ti a všichni ostatní od Římanů, ti od Řeků atd. a všichni navzájem jedni od druhých. Situace už je taková, ať se to komu líbí nebo ne, že v době úžasného rozmachu tisku, fotografie, radiotelefonie a filmu výsledky duševní práce jednoho národa najdou si cestu také k národům jiným. Toto pronikání bude stále intenzivnější, když jest nyní možné i bez znalosti cizích řečí. Jak cizímu národnímu duchu podléhají i národové nejkulturnější, jest viděti na moderní hudbě, moderních tancích a americkém filmu.

Ostatně literáti a politikové a také autor projevu nesmírně přeceňují vliv slova a literatury. Německý duch národní (a o ten jde, i když se to v projevu neříká) nejeví se jen v německé — ostatně znamenité — literatuře a vůbec tvorbě umělecké, nýbrž stejně ve vši ostatní. To by naši vědci nesměli budovat na německých objevech vědeckých, kterých není málo, to bychom nesměli užívat jejich patentů, nesměli se dát léčit metodami a léky jimi vynalezenými, nesměli být s nimi v hospodářských stycích atd. Ale je tu ostatně nebezpečí ještě horší. Snad se někdo utěší, že když si osvojujeme výsledky práce německého ducha, děláme to tak, že si je zpracujeme, jak se nám to hodí. Ale což, když se

nespokojíme jen výsledky práce německého ducha, nýbrž snažíme se osvojit si dokonce živé Němce s jejich nebezpečným německým duchem? A není bez zájmovosti, že právě ti, kteří se tolik brání německému duchu, nepohrdnou jedinou německou duší, chce-li se zvat českou. Šli jsme dokonce tak daleko, že jsme si Němce, nebo jejich potomky, z nichž přece německý duch nemohl úplně vymizet, udělali nositeli národního ducha českého. Takového Thama, Tyla, Puchmajera, Jungmanna, Erbena, Gebauera nebo Riegra, a třeba redaktory Nár. listů: Grégra, Eima, Engla, Fořta, Friče, Hellera, Herolda, Jahna, Kaizla, Kuffnera atd. atd. Ostatně i pod provoláním čteme jména Dyk, Hajn, Herrmann, Hilbert, Klír, Kunc, Nikolau. A naši nejnárodnější instituci, organizaci sokolskou, nám vytvořili Tyrš a Fügner a dnes jsou v jejím čele Scheiner a Heller. My známe zásluhy — u některých neocenitelné — těchto lidí o český národ, ale nedovedeme vyloučit, že to byl německý duch, který je umožnil. Problém duševního vzájemného se pronikání národů je tak složitý a těžký, že by zejména vědec neměl propůjčit svého jména pod projev, který o tomto jevu mluví tak povrchně a nevědecky.

V kultuře každého národa je vedle toho, co je společno také jiným, ještě něco svérázného. Tvoří to nepatrný zlomek jeho kultury, ale právě proto je to nesmírně cenné. Autor projevu patrně cítil, že jde o ochranu tohoto statku, ale neuvědomil si, oč jde, a chce dosáhnout ochrany prostředky, jež by jistě selhaly. O svůj národní ráz nemusili jsme se bát za doby Jiříka z Poděbrad a nemusíme se bát dnes. Obě tyto doby jsou dobami aktivní duševní bilance, kdy se víc dává než bere. Době Jiříkově předcházelo velké ideové hnutí husitské, dnešní době předcházela velká práce probuzenecká a osvobozenecská. V obojím případě otvírali jsme všechny dveře a všechna okna, abychom napřed umožnili cizím myšlenkám přístup k nám, později pak abychom se jimi dostali sami do cizího světa. Kdo je chce dnes zavírat boje se o svůj národní ráz, přiznává, že nemá co dát ani světu ani svému národu.

Národní duch není cosi neměnného. To by se nesnášelo s pojmem života, a národ je živoucí kolektivum. Vždyť my se docela vědomě a záměrně snažíme svého národního ducha předělat. Usuzujeme, že národní pohroma naše byla zaviněna naším tehdejším národním duchem, chceme se změnit, chceme být jinými. Jsouce hrdí na svého národního ducha zároveň se za něj hanbíme. Chceme ovšem stavět na svých základech, ale jen pokud jsou vskutku pevné. Zkušenost nás nutí k přesvědčení, že 9 milionů lidí nevymyslí tolik, co sta a tisíce milionů lidí. Chceme, pokud na to stačíme, obsáhnout ve svém zájmu vše, co kde který cizí národní duch dobrého vytvořil. To neohrozí naší existence, naopak, ta by byla ohrožena, kdybychom se příliš lišili od ostatního světa. Nechceme ovšem utonout ani v německém ani v nějakém internacionálním moři, ale víme, že jen tenkrát neutoneme, dovedeme-li vytvořit a lidstvu dát něco, čeho nevytvořil nikdo jiný. Neodvracíme se s úsměškem od podvědomých sil národního celku, ale nedáváme se jimi oslepit. Jsouce malí, nechceme nikoho provokovat k hmotnému zápasu, ale sloužíme dobré ideji nebojíme se nikoho, neboť ta si najde i potřebnou hmotnou sílu.

Leká-li se tedy projev z 1. listopadu služebností cizí myšlenka a chce-li se proti ní chránit tím, že zavře okna, chceme my každou cizí myšlenku poznat, ale ovšem ne jí sloužit, nýbrž ji překonat. Nedovedeme-li toho, bu-

deme sloužit nejen jí. Prakticky to znamená, že máme odmítat německý filmový brak, ale ještě víc český, poněvadž je nám nebezpečnější. Je správné žádat německý film v české verzi, ale ještě správnější je udělat český film aspoň stejně hodnotný. Ironií osudu by bylo, kdyby výsledek demonstrací a projevů byl ten, že bychom nemajíce nic jiného, poslouchali německý brak ve špatné češtině. Ujal by se někdo národního ducha?

P O Z N Á M K Y

Příhlášky k pohřbům.

Kdesi se zřítíl aeroplán a mnoho lidí zahynulo. Někteří hned, jiní — těžce poranění a popálení — záhy po nehodě. Kdesi se zřítíl aeroplán a kdosi napsal:

„Okázalý pohřeb jedné z obětí u Jihlavy v Praze. Dnes odpoledne koná se kremace ostatků advokát. koncipienta u dra Mellana, dra Hamerleho na Olšanech. K účasti na pohřbu jsou přihlášení: za divisní soud pplk. dr. Poppler, štápt. dr. Farář a kapitán Vlček. Za vojenskou prokuraturu šéf dr. mjr. Šrámek, za soudní referenty redaktor Flanderka, za peněžní bursu dr. Janků, za kliniku dra Přecechtěla asistent dr. Lukeš. Ministerstvo zemědělství zastupuje min. rada dr. Nebeský, ministerstvo železnic min. rada dr. Preis a posléze dr. Mellan s celou svou rozsáhlou kanceláří, účtárnou a pod.“

Kdo to umřel, kdo? Kdo to pláče nad jeho smrtí černými písmenami na růžovém papíru? Kdo věděl již ráno, že odpoledne bude o k á z a l ý pohřeb a že se k němu přihlásili pplk., štápt., dr. mjr., min. rada, rozsáhlá kancelář, účtárna a pod.? Kdo to oznámil redakci? Příbuzní? Ti, kdo milovali člověka a jejichž zármutek byl tím větší, čím nena-dálejší a hrůznější byla nehoda, která jim ho vzala? Ach, ne! Jejich zármutek byl jistě pravý a nepočítal ráno s okázalostí pohřbu odpoledne a nedovoloval, aby redakce byla včas informována o tom, kdo se přihlásil! Zármutek těch, kdo milovali člověka, jenž jim byl náhle vzat, jeví se navenek konvenčně jen na zadní straně listu. Řekne, protože musí, že zemřel otec, syn, manžel, bratr, snoubenec — ale nad udání nejbližšího příbuzenského svazku bývá zpravidla tichý. Řekne, kdy bude pohřeb. Ale neví a nechce zpravidla vědět i okázalosti pohřbu, zesilující útrapu ceremonie. Nedává informaci redakci, zda a kdo se k pohřbu přihlásil, a přenechává příslušnému ústavu, aby informoval administraci listu o dni a hodině i místu pohřbu.

Kdo to tedy počítal s okázalostí pohřbu, kdo? Proč se dozvídáme o smutné oběti jediné tolik, že měla vztah advokát. koncipienta k advokátní kanceláři? Nebylo jiných pout k životu? Bylo t o t o jediným jejím životním údělem, plnilo to c e l ý její život? Kdo to umřel a kdo to pláče?

Tolik záhad! Jak a kde se podávají p ř i h l á š k y k pohřbům? Jest pro ně předepsán zvláštní formulář? Zavádí se o nich zvláštní řízení? Jde o smrt — morská říká se latinsky — jest snad zapotřebí amortisačního řízení, ztratila-li se některá z nich? Kdo jest kompetentním, aby je přijímal a podával dále — redakci? Jest snad dokonce předepsáno, aby přihlašující se strany byly v tomto řízení zastoupeny advokátem? Platí tento předpis snad jen pro osoby práv neznalé, kdežto právník smí podat přihlášku sám? Kdo zaplatí v poslední instanci útraty přihlášek a která instance rozhoduje s konečnou platností, zda byly podány tak včasné ráno, aby mohly býti bez porušení úředního chodu předány redakci před uzávěrkou listu, zda forma i obsah odpovídá předpisům a zda byly podány v příslušném pořadí? Poslední soud?? Nepřesahuje to snad jeho kompetenci? Čí jde vskutku o věc bagatelní?

Tolik otázek a tolik záhad! A není odborné literatury a není zásadních rozhodnutí, které by nás vyvedly z hrůzy, že tato záhada nebude rozřešena správně u správné instance! Snad by nám mohla podati vysvětlení advokátní kancelář? Jest rozsáhlou, jak se ve zprávě tvrdí. Jistě v ní bude někdo, kdo rozřeší autoritativně spleť otázek. Či je tato záležitost záležitostí účtárny a případ tohoto druhu obchodním tajemstvím? Nová otázka, a laik tápe ve tmách...! Povi nám divišní soud, u koho se to zaň přihlásili pplk., štkpt., kapitán, zda se tak vskutku stalo s jeho souhlasem a zda pověřil instanci, u které přihlášku podával, aby to oznámila napřed novinám? Nebylo by snad stačilo, kdybychom to zvěděli až dodatečně, výpočtem osob, které se zúčastnily pohřbu člena advokátní kanceláře? Vždyť o příbuzenských nebo přátelských vztazích k příbuzenstvu ubohé oběti se nikde nemluví? A dr. mjr. — šéf prokuratury? Není prokuratura úřadem, který žaluje? Či nespádají případy přílišné okázalosti, která by mohla vzbudit jakési pohoršení, pod její kompetenci? Byla povinna k této přihlášce? Chápeme, že k pohřbu se přihlásí soudní referent jako delegát za ostatní, jde-li o pohřeb okázalý, dotýkající se známé advokátní kanceláře. Ale novou záhadou jest peněžní bursa, ministerstvo zemědělství, ministerstvo železnic? Byly zastoupeny oficiálně, či jen náhodou? Proč nebyly jmenovány dodatečně, mezi těmi, kdo se pohřbu zúčastnili, proč se přihlašovaly napřed, u koho se to jen přihlásily? A u koho se přihlásil šéf zesnulého? Posléze, ne však jako poslední mezi posledními! S celou svou rozsáhlou kancelář! Jaké to odhodláni! Nikdo, nikdo nezůstal doma! Klienti marně se toho dne dožadovali právní ochrany! Ani žurnální služba nebyla zavedena, ačkoliv jde o rozsáhlou kancelář a nepřítomnost jedné osoby by nebyla na pohřbu snad ani pozorována! C e l á kancelář, a je tak rozsáhlá — bylo to napřed hlášeno redakci, nelze o tom pochybovat! A dokonce i účtárna a pod. — nikdo se v ten den nestaral, kdo zaplatí nakonec účet. Dovedeme si představití dimenze tohoto podniku?

Záhada nad záhadu! Kéž bychom se aspoň dozvěděli, co se skrývá v rozsáhlé advokátní kanceláři pod označením „a p o d.“. Zahyneme, smrt číhá ve vzduchu i na zemi, a nikdo nám nedá vysvětlení! Ani advokátní komora? Či nedovede ani ona rozluštití tuto poslední záhadu? Ale — snad jde jen o špatný vtíp „Příšerného Večerníku“? Persifláž reklamy, po níž touží bez rozdílu každý: noční lokál a hned pod ním vtípně umístěný lékař léčící pohlavní slabost a jiné nepřijemnosti, kabaret i soudeč, dodávající vtípy ze soudních jednání zpravodajům, advokátní kancelář i ti, kdož podávají přihlášky k pohřbům, aby se vědělo, že mají účast na všem, co se ve světě přihodilo? Persifláž nepřilíš vkusná a vtípná, přec jen však něco, co se nevkusně snaží odstranití nevkus ještě větší? Ale — růžový papír; nahore a dole, vlevo i vpravo zprávy zcela zaručené, byť i později demontované; sensační nadpisy o skutečných událostech, nejexpresnější pohotovost všech expresů, které se kdy řítily těmito kraji, královna do kláštera neboli dramatické přístřeší manželského sporu na bukreštském královském dvoru, vražda v Dušní ulici, osmileté dítě bylo přejeto autem, atentát, politika, bursa... tedy opravdu příšerný večerník a skutečná pravda! Není pochyb: ti všichni se přihlásili k pohřbu, plnými jmény a jménem úřadů, v nichž jsou činní; jen jejich hodnost byla zkrácena, protože pro rozsáhlost kanceláře i s účtárnou a pod. nezbylo pro jejich důstojnost již dosti místa. Křivdili by však, kdyby si stěžovali u redakce: vždyť i pro ubohou oběť leteckého neštěstí nebylo v této zprávě dosti místa — byla advokát, koncipientem u advokáta, jehož jméno nebylo zkráceno. A byla jednou jedna kancelář a ta byla tak nekonečně rozsáhlou i s účtárnou a pod., že nikdo, ani stavovská organizace, nevěděl, co se děje, a kde se podávají přihlášky k pohřbům ráno pro odpoledne, a jaké řízení se má v takových případech zavést a kdo rozhoduje o případu tak komplikovaném v poslední instanci? A nikdo si nestěžoval — jen ubohá oběť tohoto neštěstí, která si nepřála, aby její smrt se projevila způsobem tak okázalým. Ale protože byla mrtva, byla její stížnost u Posledního soudu odmítnuta pro nepřilíšnost a mrtvý odsouzen k náhradě útrat účtárně. A tak ani tato Poslední Záhada nebyla rozřešena.

K. Váhal.

*

Soukromé podnikání?

Leckdy se říká o železnicích, telefonu atd.: kdyby to vzal do rukou soukromý podnikatel! Ukazuje se tu na Bařu; Bařa má své vyzna-vače i své kritiky; ale fakt je jeden: že Bařa zůstal prozatím sám, ač potřebujeme i jiné věci než boty.

Kdyby to vzal do rukou soukromý podnikatel! Ale — typem velkého, vyspělého soukromého podnikání jsou banky. Jejich sanace stála sta milionů Kč. — Soukromé podnikání, v případě miserie sanované z veřejných prostředků, to není fakt, zvyšující autoritu soukromého podnikání. — Vytyká se, že socialisté chodí se všim na stát; ale věc je horší: velká část našeho t. zv. soukromého podnikání jde vyřvala na cestě, která usluje o to, aby risiko soukromého podnikání nesl stát. — Zemědělské podnikání nevidí ve své krizi jiného východiska, než že volá: státě, pomoz! Vytyká-li se socialismům, že chodí se všim na stát, že jsou etatisté, že příliš a opovážlivě spoléhají na pomoc státní, pak kterákoliv resoluce obchodních, bankovních, průmyslových korporací nám dává dosti důkazů, jak různé typy soukromého podnikání vidí hlavní, ne-li jiné východisko ve volání: státě, pomoz! V době, kdy se potřásá hlavou, není-li stát příliš zatížen prací, která vyplývá z ochrany sociálně-slabých, je celá řada velkých oborů soukromého podnikání, které visí na pomoci státní. Znakem soukromého podnikání je iniciativa. Naše soukromé podnikání neoplývá bohatstvím iniciativy.

Drobné soukromé podnikání — živnosti, řemesla — volají neustále stát na pomoc, žádajíce, aby každý obor řemesla a obchodu byl obklopen ochranným valem, který by ho chránil před konkurencí, před soutěží, která je také znakem soukromého podnikání. Projeví-li obchodník někdy iniciativu, je v nebezpečí, že bude žalován pro — nekalou soutěž. — Je soutěž, která je nekalá; ale stává se, že nepohodlná — t. j. živá, iniciativní soutěž má býti umlčována.

Stav soukromého podnikání dává v mnohém za pravdu skeptikům.

V. G.

S čím souhlasíme.

Následky tiskové novely. „Viděli jsme již, že nejlepší obrana proti tiskové novele je odvolat všechno, zač je redaktor žalován, odvolat bez ohledu na to, že v odvolání se lze, bez ohledu na to, že pisatel je plně přesvědčen, že v žalovaném článku napsal jen pravdu. Ze sta řádků dokážete devadesát devět a na jedné, na nějaké stylistické hlouposti uváznete a budete platit tisíce korun na útratách, tisíc korun za „vytrpěné příkoří“ — jak zní termín — pana soukromého žalobce a tisíc korun pokuty, protože při opakování budete odsouzen nepodmínečně. Ovšem odvolání musí býti dokonalé, aby vyhovelo tiskové novele. Podle stále praxe Nejvyššího soudu musí takové odvolání obsahovati: 1. popření v žalovaném článku tvrzených okolností, 2. jejich výslovné odvolání, 3. vyslovení politování, že článek byl otištěn. Dodržet tyto náležitosti, nikde v zákoně sice nežádané, ale z jakéhosi nedostí přesného důvodu Nejvyšším soudem kategoricky vymáhané, je velmi důležité, zvláště chce-li žalovaný novinář využití paragrafu 18 tiskové novely. Proti původnímu znění tiskové novely, jak vyšla z politické pětky, bylo totiž přece jen dosaženo jakéhosi zlepšení. Odpovědný redaktor přece jen nebyl tak úplně vydán v plen panu žalobci. Jestliže včas nabídl smír, který soud uznal za dostatečný, ale který žalobce odmítl přijati, vynese se sice proti obžalovanému rozsudek, ale neprovede se. Tak je to v zákoně. Ale tato jediná světlá stránka tiskové novely byla judikaturou přízřivně sobena tak, aby se od těch nikoli skvělých stránek nelíšila. Především: který smír, to jest které zadostiučnění, má soud pokládati za dostatečné. Redaktoři se domnívali, že dostatečnost zadostiučnění musí se řídit obsahem žalovaného článku, musí býti úměrná velikostí urážky. Ale ne, to byl omyl. Nejvyšší soud uznal, že zadostiučnění je dostatečné, jestliže obsahuje ony výše zmíněné náležitosti. Toho novináři začali vydatnou měrou užívat. Neboť tisková novela se přičinila, aby každé novinářské odvolání bylo bráno cum grano salis. Veřejnost se přesvědčila, že odvolat se musí, přesvědčila se, jaci gauneři si tímto způsobem získávají v novinách vysvědčení zachovalosti, a kdykoli četla: „Proto se politováním odvoláváme urážky proti panu X“ neptala

se již, co to pan redaktor napsal, nýbrž co to pan X zase provedl, že má odvolání v novinách. A novináři tedy odvolávali.“ „*Sobota*“.

*

Za práva lidská a práva národní. „České vlastenectví, které tak skvěle obstálo v těžké zkoušce světové války, nenalezlo svou pevnou linii v samostatném československém státě. Bylo sníženo pouliční agitací, zaprodáno politickými stranami, které potřebovaly cizí pomoci v zaslepeném boji mezi sebou. . . Provolání ligy pro lidská práva a svolání pro národní kulturu spolu přímo nespojují. Povstala na sobě nezávisle, jedno na druhé nenavazuje ani spolu nepolemisují. Je však mezi nimi hluboká souvislost vnitřní, neboť je můžeme pokládati za manifesty dvou silných ideových hnutí, která spolu zápasí o ovládnutí našeho národního života. Práva lidská bojují proti právům národním. Je to paradox, nepřirozený všude a úplně nesrozumitelný u nás. Celý náš národní vývoj od obrození, které časově souviselo se vznikem moderního nacionalismu, postupoval ve znamení úplné harmonie myšlenky národní s myšlenkou demokracie a lidství. Můžeme směle říci, že každý Čech má tyto tři myšlenky v krvi a jestliže se někdy setkáváme s projevy proti některé z nich, bije na první pohled do očí nepřirozené opičení po něčem cizím. A přece se i u nás vytvořila situace, že tyto tři základní prvky našeho národního programu nejsou spolu v souladu. Rozdíl ovšem nevystupuje v projevech vůdčích politiků a ideologů. Masaryk najde stejně vřelá slova pro humanitu i pro vlastenectví, Kramář dovede hájiti demokracii a hledati cesty pro dorozumění mezi Čechy a Němci. Je zajímavo, že F. X. Šalda ve své obhajobě internacionalismu (Šaldův zápisník: říjen 1930), píše mimo jiné toto: „...lidé vřdycky, i před romantismem, milovali svůj národ, svou zemi, svůj kraj; ta láska je nejen zcela přirozená, nejen oprávněná, nýbrž přímo nutná — nejkrásnější i nej-přirozenější ctností: i strom musí býti pevně zakořeněn v rodné prsti, aby mohl vynést svou korunu do tahu větru a do záře červánků. Což teprve člověk!“ a dále: „Světobčanství nám dnes naprosto nepostačuje, a protiví se mně přímo tím, že se osvobozuje od národních povinností a pout, aby se bezuzdně a požitkářsky oddávalo impulsům ciziny.“ Mezi těmito názory a projevem spisovatelů pro národní kulturu není podstatného rozdílu; různosti jsou jen v terminologii. Stejně opět v dílech těch, kteří dnes veřejným projevem povzbuzují k vlastenectví najdeme nejednou nadšenou obhajobu práv člověka. Rozdíl vystupují teprve v denní žurnalistice. Výhradní právo na obchodování s právy člověka si usurpovalo Rudé právo, z vlastenectví vytlouká kapitál Stříbrný. Ostatní strany se řídí více méně konjunkturou a se spisovatelstvími manifesty si dělají, co se jim zrovna hodí. Noviny působí sugestivně. Nekritické davы přijímají za bernou minci každou přehnanou nehoráznost, jsou ochotni věřit, že trochou národního sebevědomí se potlačují práva člověka, nebo že demokracii a humanitou se ohrožuje naše národní existence. Zatvrdelí sýčkové pak začnou strašiti budoucností a naříkat za minulostí. Téměř v jedné chvíli touží Viktor Dyk po národních právech, jaké jsme měli za Rakouska a B. Bill v časopise Ligy pro lidská práva vzdychá za blahobytem rakouských kriminálů. Český lid ve své ohromné většině by nepotřeboval výzvy ani k vlastenectví, ani k demokracii, ani k lidskosti. Ty city mu jsou vrozeny. Ale potřebuje zdůraznění, že tyto tři ideje jsou vnitřně spojeny, že si neodporují, nýbrž naopak, jedna podmiňuje druhou. A potřebuje upokojení, že ve jménu myšlenky jedné se nebojuje proti druhé. Tuto útěchu mu nedají politikové ani žurnalisté. K tomuto úkolu jsou povoláni čeští spisovatelé, duchovní vůdcové, rozplýleni dnes v různých stranách a táborech. Oni by měli opět říci, že nad denními hesly stran stojí jednotný národní program český, který výrazně vystupuje z celého našeho národního vývoje a spojuje budovatele naší samostatnosti od Dobrovského po Masaryka nebo, chcete-li, od Jungmanna po Kramáře. Na jeho hlavních zásadách by se jistě všichni shodli, od nejkrajnější pravice ke krajní levici, tak jako je tu ve svém

jádro jednotný celý československý národ. V konkrétních otázkách by zůstalo látky k sporům ještě dost a dost, bez sporů a hádek by ostatně nebylo vývoje. Ale zmizel by alespoň trapný a u nás naprosto neodůvodněný protiklad lásky k člověku a lásky k národu.“

(„*Demokratický střed*“.)

*

Jde o mládež. „Několik volebních přesunů v různých cizích státech v poslední době zřejmě ukazuje, že vstupuje celý vzdělaný západoevropský svět do nového období: voličstvo, složené z nejmladších ročníků, odklání se od starých politických tradic a hlasuje s politickými primitivy. S těmi, jimž stačí několik neodpovědných a demagogických hesel, s těmi, kteří dovedou udeřit na cit mládí, s těmi, kteří umějí hrozit a spílat. Bylo by nám konec konců lhostejno, kdyby nové poměry neznamenalý otřes těch ideí, z nichž se rodil nový poválečný svět a kdyby posilovaly myšlenku mírovou a myšlenku demokracie. Nebezpečí hrozí odtamtud, kde lze počítati s úspěchem politického primitivismu. Mládež, která po prvé přichází k volebnímu osudí, může skutečně způsobit určitá překvapení. Způsobila je v Německu, způsobí je snad dnes v Rakousku a mohla by je způsobit i v Československu. Odtud náš mravní příkaz pro politickou výchovu naši mládeže. Několik událostí z poslední doby nutí nás všimati si jejího života i myšlení a učinit všechno, co je v našich silách. Máme i u nás strany a straníčky, jimž dnes hoví mnohá neodpovědnost, protože se jim zdá, že se to jich netýká. Jsou u nás politikové, již jsou ochotni zamhouřit obě oči třeba nad soustavným demoralisováním mládeže červeným tiskem — jen když bude týž tisk soustavně napadat nepohodlné a nenáviděné politiky a státníky z jiného tábora. Tato metoda vymstí se ovšem především přechovávacím — jak ostatně nejlépe ukázal případ národní demokracie, když začala hýčkat fašismus. Bez mužnosti to proto nepůjde. Každý, komu záleží na prospěchu republiky, musí otevřeně a jasně přiznat barvu. Chceme-li, aby mládež přestala nám koketovat s neodpovědnými živly a aby nedala se svést, musíme jí věsti.“

*

Jak bojovati proti cizomilství? „V čem vězí, že náš kýčář nemusí umět ani řemeslo? Všiml jsem si, že nejlepší kýče (a nejlepší řečníky) mají národové nejspolečenštější. Čím vyvinutější životní formy, čím vyspělejší společenská konvence, tím lepší kýč. Kýč je společenský padělek umění. Dobrý kýč je dokonalý společenský padělek umění. Co je tajemstvím dobrého kýče? Umět odhadnout, jak působíme na lidi. Jinými slovy, taje mstvi společenského taktu. My jsme národ společenský nevyvinutý. Naš kýčář si nemusí dáti práci se svým obecnstvím, jež si namnoze nedá práci, napsat na příklad v čas kondolení a říci na ulici „pardon“, když do někoho vrazí. Proto se ještě umí upřímně potěšit, když někdo na jevišti řekne „ty vole“. V „Národě“ z 3. t. m. je svolání, podepsané mnohými spisovateli, jež si stěžuje na „úpadek smyslu pro rodný jazyk, pro ryzost a původnost národní tvorby“. S tím živě souhlasíme. Ale dokud mohou být hrány a na nárožích beztržně ohlašovány hry s původním názvem „Velký čuandr do Štěchovic“, dokud nejen čeština, ale i naše nejprostší společenské chování jeví se méněcenným na ulici, dotud asi bude marný boj proti cizomilství, jež cynicky operuje s přirozenou převahou řemeslné kvality, s výhodou vyspělejšího společenského taktu proti oné neryzí a nepůvodní domácí tvorbě, jejíž ukázky jsme zde citovali. Je možný jediný boj proti cizině: dělat to lépe než ona. Řemeslo má zlaté dno.“ (E. Konrád v „*Národním osvobození*“.)

P O L I T I K A

E. Erdély:

Rakousko.

Nepokoj a nejistota, které od blahých dob anekční krise v roce 1908 nikdy z Vídně docela neustoupily, dosáhly v posledních měsících opět kritického vysokého

bodů. Chronický stav nejistoty ustoupil v krvavých červecových dnech 1927 akutnímu nepokojnému stavu a od začátku října 1930 vře v žilách rakouského státu kritická horečka. Od této doby je život ve Vídni všechno jiné než příjemná věc. Hospodářská nejistota doléhá nejen na obchodníky a průmyslníky, nýbrž na každého jednotlivce v městech i na venkově. Vyjadřuje se formami a zjevy, které bývají neklamnými znamenými nadcházejících násilných obrátů, nedojde-li včas k zároku rozumu nebo aspoň jednoho rozumného člověka s dostatečnou autoritou. Před třinácti měsíci, když následkem převratových hrozeb Heimwehrů musily vídeňské bankovní závody přestátí run vkladatelů a Bodenkreditanstalt se zhroutil v průběhu jednoho dne, dostal rozum a autorita policejního presidenta Schobera na překážení převratu. Horečka klesla. Z pověření a za podpory oněch vrstev, jimž byla původní revoluční ústava rakouské republiky příliš demokratická a republikánská, provedl Schober revisi této ústavy a vytvořil ještě základy k nové a značné státní půjčce. V úvaze, že Rakušan má v povaze sklon ke kompromisu, zdálo se až do sklonku léta, že krize je překonána. Pozorovatel z bezprostřední blízkosti musil nabyt přesvědčení, že malé měšťanstvo, které tvoří jedinou oporu snah o změnu ústavy, jež padá v úvahu, bude pro dohlednou dobu spokojeno s dosaženými kompromisy. Pozorovatel z bezprostřední blízkosti musil nabyt dojmu, že to, čeho dosáhla buržoasie na organisovaném proletariátu revisi ústavy, vytvořilo spravedlivé vyrovnání sociálních a hospodářských sil vzhledem k duševním vlastnostem tohoto jihoněmeckého kmene, jakož i s ohledem na politické poměry v okolních cizích státech.

Když se koncem září stalo náhle něco jiného, když přes noc přišli vítězové nad ústavou, z největší části přece uspokojení, s novými požadavky, musilo to vzbudit vážné úvahy. Nejen ti, kdož z povolání sledují politický vývoj Rakouska, nýbrž i nejširší vrstvy hospodářského života pocitovaly náhle oživení politického útočného ducha jako cosi rušícího, násilného a nepřírozeného. Tento pocit zesílil v pevné přesvědčení v následujících dnech, když jsme uviděli v čele státu minoritní vládu s radikálními tendencemi, směřujícími proti ústavě. Zatím co přes nejpečlivější studium nemohl být nalezen k těmto náhlým radikálním opatřením jediný důvod, vyklíčovši ve vnitřních rakouských poměrech a jimi opodstatněný, byla tato opatření týkající se správy státu a jeho nejdůležitějších hospodářských státních podniků, provedena v rekordní rychlosti. Zdá se že minoritní vláda zaměstnává vlastní kancelář na otáčení vpravo, jejíž jedinou úlohou je obrátit v opak ustanovení zákona a odstranit poměry, vžitě republikánským právem zvyku. To by již stačilo zvýšit nepokoj ve státě; k tomu však ještě přistoupila v průběhu předčasné a nepřipraveně rozpoutaného volebního boje hrozivá prohlášení o úmyslech nedbat stávajícího ústavního a zákonného pořádku a to právě od těch ústavních činitelů, kteří jsou povoláni v první řadě bránit tento pořádek. Jestliže někdy v nějaké zemi s průmyslem a obchodem byly hlavními činiteli národního hospodářství strach před pučem a převratová psychosa, pak se to stalo v říjnu 1930 v Rakousku a hlavně ve Vídni.

Převrat, revoluce, jakož i diktatura mohou být výrazovými formami opravdového a silného, v masách klíčícího duševního nebo hospodářského hnutí. O tom se však pozoruje v celém Rakousku velmi málo, ve Vídni vůbec nic. Není vidět žádnou aktuální příčinu uvnitř země, na níž by se mohl zakládat tak náhlý radikalismus.

Měšťanstvo, to jest velcí sedláci, živnostníci a obchodníci, kteří ztělesňují ve svých osobách patriarchální kapitalismus, oni řezníci, mlynáři, hokynáři, kteří na jedné straně stojí pod stále nepřijemnějším tlakem velkého kapitálu a na druhé straně cítí se sociálním a daňovým zákonodárstvím parlamentu, ovlivněného sociálními demokraty, zkrácení ve svých patriarchálních právech a vysmívání ve svém vlastním namáhavém osobním pracovním výkonu, tyto živly, které tvoří páteř protisocialistického hnutí Heimwehrů, neupřely zajisté od léta žádnou takovou ránu osudu, která by je naladila tak revolučně, jak se to projevuje v radikalismu jejich vůdců. Právě naopak: V průběhu letošního roku byla pro sedláka, živnostníka a kupce uvedena v činnost celní a daňová opatření, která je chrání na účet ostatních konsumentů od nejtvrďší tvrdosti všeobecné evropské krize. Tito lidé zuří proti sociálnímu zákonodárství, které zaručuje dělníku a zaměstnanci, onomu méněcennému nemajetnému proletariátu, minimální plat, dovolenou, maximální pracovní dobu, výpovědní lhůtu, starobní pojištění, nemocenské pojištění a podobně, zatím co maloměšťácký zaměstnavatel, pan krejčovský mistr, řeznický mistr, nebo stavitel musí sám se plahočit denně čtrnáct nebo více hodin a nakonec přece podléhá, nebo v nejlepším případě ještě vegetuje. Tato společenská třída, která tvoří skutečný základ hnutí Heimwehrů, neumí a nechce vidět pravou příčinu nebezpečí své maloměšťácké existence, totiž konkurenci stále více a více se soustřeďujícího velkého kapitálu, konkurenci stroje a chemie. Tato třída je připravena vyrazit třeba se zbraní v ruce, aby poněkud snížila mzdy a sociální břemena o několik procent a tak si zajistila velmi problematické zlevnění produkce nejvýše o několik promile, a pro sebe v nejlepším případě o několik promile vyšší životní míru.

Od léta však neexistuje žádná nová příčina, žádná nová okolnost, která by tomuto heimwehrskému občanu učinila nutným nebo účelným vyrazit radikálně právě nyní. Pozorovatel v bezprostřední blízkosti může skorem se stoprocentní jistotou tvrdit, že náhle radikalizování rakouského měšťanstva, jak se projevuje v gestech minoritní vlády klerikálů a Heimwehrů, nespočívá na žádných přirozených vnitropolitických nebo vnitrohospodářských nutnostech. Proto musí mít zahraničně politické důvody, ale s touto úvahou jsme se v horkých dnech volebního boje v Rakousku málokdy setkali. A přece tomu tak musí být, jestliže se nemáme domnívat, že vedoucí muži rakouského radikalismu náhle zešíleli a chtějí nyní statisícům svých stoupců vsugerovat své šílenství. Ale jaký zahraničně politický důvod může vysvětlit náhlý radikalismus? Pro Rakousko neplatí žádný Youngův plán se svými těžkými platebními závazky. Rakousko nemusí platit žádné reparace. V Rakousku aspoň až dosud nebylo možno pozorovat nějaké iredentistické hnutí, směřující k znovunabytí odloučených území, která jsou obydlena Rakušany. Dokonce již před několika lety zmlkla agitace proti italskému panství na Tridentu, která ostatně nebyla příliš přesvědčivá. Proč tedy je nyní nutno, aby se v Rakousku vládlo bez parlamentu, pěstí a proti většině obyvatelstva? Jaké vlivy, jaké mezinárodní úvahy zde zvítězily, když se menšina uvázala v držení mocenských prostředků státu a je odhodlána podržet je ve své moci i při nebezpečí možného zhroucení? To jsou otázky, na které je schopno odpovědět jen velmi málo lidí. A ti zachovávají naprosté mlčení.

Clément Haraoui:

Problém palestinský.

Celý sionism se dnes staví proti Anglii. Manifestace, které byly konány v posledních dnech zejména ve Spojených státech, nabýly ohromného rozsahu. „Budeme učit své děti“, praví jeden z vůdců amerického sionismu, V. F. Rabinovitz, „modlití se: Bože, měj nenávisť k Anglii“. Toto hnutí musí se nutně projevit více či méně důrazně v Palestině. Zdá se nám věru, že Židé, kteří takto víří veřejné mínění proti Anglii, sami žijí antisemitismem.

Ať smýšlíme o sionismu jakkoli — řekneme hned, že se své strany nikterak nesdílíme jeho ilusí — lidé, kteří respektují svůj podpis, musí uznati, že prohlášení zvané Balfourovým, ale ve skutečnosti mezispojencecké, nemůže býti zrušeno jedině a pouze mocí mandátářskou a že slavnostní slib daný Židům v okamžiku, kdy se usilovalo o to získati jejich pomoc musí býti splněn v mezích, ve kterých to moc mandátářská může učiniti aniž porušila veřejný mír.

Dříve než vyložíme vznik palestinského dramatu a vyšetříme, jaký prospěch má Anglie z tohoto pekla světa, země Mojžíšovy, odkud pramení trojí náboženství, židovské, křesťanské a mohamedánské, bude užitečno zabývatí se vývojem židovství v XIX. století, abychom dospěli k sionistickému pojetí palestinského státu, a situaci Židů od konce války.

Dva bloky.

Moderní židovství je produktem politické emancipace, proklamované revolucí francouzskou. Abychom dobře porozuměli změně, která nastala v postavení židů, třeba si představití, co byli „židáčkové“ v Evropě, zbytky středověku v osvíceném století, s hlediska zeměpisného, hospodářského, společenského a náboženského. Rozsáhlá vypovídání z konce středověku zahrnala židy ze zemí křesťanských do Polska a z poloostrova iberského do Turecka. Vytvořily se takto, na úsvitě moderní doby, dva bloky: ve východní Evropě blok Achkenazimů, daleko větší, hustší, méně vyspělý, na jihu Evropy a v Malé Asii blok Serafidimů, méně rozsáhlý, ale kultivovanější.

Judaism sefardí přenesený od prostředí zaostalého, kde trpěl skutečným úbytkem sil, chřadl, očekáváje, že ve druhé části XIX. století západní civilizace, reprezentovaná především Všeobecnou židovskou Alliancí, vzbudí židy asijské a africké z jejich ztrnulosti.

Judeism akenasi, trosky trpěné v Německu a v Alsasku, v Anglii a v Itálii byly udržovány mimo společnost, mimo korporace, mimo právo a jich žalostný život jim nedovoloval vlastní rozvoj ani účast na obecné civilisaci. Pouze serafidimové, kteří zůstali v Evropě, byli osvícenější a méně nábožní. Tyto malé menšiny židovské byly účastny prvního vzruchu emancipace — nebo pocítily její první náraz — a tyto se postavily v čelo modernímu židovství v západní Evropě a v Americe.

Polští židé také upadali a byli méně odolní oproti režimu politického útisku, vyloučení ze společnosti a hospodářské degradace, který zavedlo království Jagelonců koncem středověku ke zkáze svých židovských obyvatel, když byli před tím r. 1648 decimováni masakry kozáků, kteří se vzbouřili proti Polákům. Dělení Polska dovolilo dvěma frakcím polského židovství civilisovati se pod tvrdou kázní pruskou, vyvíjeti se pod blahovolným panstvím rakouským. Ruští židé, kteří tvořili dříve gros židovstva, byli uzavřeni v provinciích západních a ji-

hozápadních — 5 milionů osob se zakázaným pobytem — jejich hospodářská činnost byla neustále reglementována, to jest omezována.

Většina Židů na úsvitu francouzské revoluce vedla takto nepřirozený život byvši zbavena svobody pobytu a pohybu, svobody obchodní, o svobodě politické a rovnosti společenské ani nemluvě.

Židé francouzští byli prohlášeni aktivními občany 27. září 1791, a to více než za rok po svých souvěrcích portugalských. Velká Revoluce nahradila libovůli právem a tím odstranila hlavní anomalii. Židé němečtí, početnější a více utiskováni, nabývali svobody po etapách — 1830, 1848, 1871; — ale ve skutečnosti požívají všech práv občanských až od konce světové války. Totéž možno zhruba říci o židech rakouských, kteří byli emancipováni počínaje rokem 1848. Židé rumunští a z krajů balkánských, kteří byli teoreticky osvobozeni berlínským mírem (1878), ve skutečnosti požívají politických práv až od roku 1919. Roku 1917 vidělo 5 milionů židů říše ruské padati hradby středověku, zesílené ve století XIX.

Dnes tedy ve všech moderních zemích židé požívají svobody a rovnosti. Emancipace židů stala se skutkem.

Problém asimilace.

Jest méně snadné uskutečnití bratrství. Dospíváme k problému „asimilace“.

Asimilace židů a křesťanů naráží na předsudky, zájmy, čímž trvá nebo se obnovuje antisemitismus. Naráží rovněž na tradici judaismu nebo, chceme-li, na jeho vůli býti a trvati.

Přes to si křesťané poněmáhle zvykají pohlížeti na Židy jako na sobě rovné, i když nikoli jako na své bratry. To je zjev skoro normální.

Ostatní nepravdivosti také mizí, stejně jde-li o nepravdivosti zeměpisné, hospodářské či sociální.

Můžeme-li něco vytýkati čestným odpůrcům judaismu, je to, že odsoudili židy tím, že potírajíce jejich vstup a opětně zařadění do společnosti, aby užívali svých sil v tomto boji. V zemích, kde židovská společnost je ještě zcela zaměstnána domáháním se rovnosti, je jí znemožněno, aby poskytla tolik, kolik by mohla, obecné civilisaci a především aby pěstovala a rozvíjela v blahobytu a důstojnosti své statky náboženské a mravní.

Judaism musí se vždy hájiti proti propagandě jiných náboženství, přes pokrok snášelivosti a myšlenek světenských. Během první polovice XIX. století byla četná odpadnutí v osvícené židovské společnosti berlínské. Avšak od té doby, co křesťní list přestal býti vstupenkou do „světa“, obrácení ke křesťanství se stala zjevem vzácným. Nejsou to dnes církve, které jsou hlavním podnětem k odpadání od židovství. Je to náboženská vlažnost. Ať v západních zemích židé hledají v t. zv. „levých“ stranách a společenských třídách místo, které jim je jinak odíráno, ať se uchylují ve východní Evropě souzení odvěkým pronásledováním k výstředním stranám; ať konečně zde či onde učení judaismu shledává příbuznost s nějakým světským ideálem, stává se, že mnozí Židé, a mezi nimi ti nejlepší, vystupují ze Synagogy, kde se cítí stísněni.

V Německu, v Anglii, ve Spojených státech, kde náboženství bylo méně ořeseno větrem skepticizmu, který vane nad Evropou od XVI. století, víra a život náboženský zůstaly živější. Dokonce tam získaly ve styku s ostatními vyznáními více svědomitosti, ne-li více životnosti. Naproti tomu ve východní Evropě jsme svědky skutečné ztráty rovnováhy. Nepatrná složka společenská

se odvrátila od židovství a přešla podle okolností k volno-myšlenkářství nebo ke křesťanství. Masy však zůstaly orthodoxní, kdežto nový židovský proletariát dospěl k druhé krajnosti, k ateismu a antiklerikalismu. Menšina židovských komunistů, která je pravý hlodavý červ ruského židovstva, řádí, jsouc podporována mocí, ale zůstává menšinou.

Židovství by se bylo snad lépe bránilo proti rozkladným silám, kdyby mělo skutečnou náboženskou organizaci, jejíž vůdcové by měli vedle všeobecné kultury ve východní Evropě ještě židovskou kulturu na západě. Bohužel, emancipace a asimilace překvapily Synagogu v době úpadku. Kultura filosofická a theologická byla slabá. Když Židé vešli ve styk s moderní civilizací, která je z polovice křesťanská a z polovice pohanská, došlo k porušení rovnováhy a k celé řadě krisí, jichž závažnost byla zeslabena jedině lhostejností veřejnosti k velkým otázkám doktríny.

Judaism národní.

Ale krise daleko větší, daleko rozsáhlejší ohrožuje jednotu židovství. Je to t. zv. „judaism národní“. Ve státech, kde Židé nebyli dosud uznáni občany nebo ve společnostech, které nechtěly nebo nedovedly jich asimilovat, Židé účinkem reakce a napodobením ostatních probuzených národností počali v druhé polovici XIX. století se oháněti národním judaismem. Do jaké míry je tato theorie oprávněna? Třeba obnoviti starou otázku: je židovství náboženství nebo národnost? Ale vlastní problém je tento: tvoří dnes Židé náboženství či národnost? Je jisto, že Židé ztratili normální atributy národnosti (území, jazyk). Tvoří tedy jen národnost nepravidelného druhu. Také sionisté, vycházejíce z těchto předpokladů, navrhovali obnoviti v Palestině národnost židovskou s její řečí hebrejskou. Ale jiní theoretikové judaismu zastávají, že židovství, které žilo více než dva tisíce let roztroušeno, může se udržeti v této situaci zachovávajíc určitou autonomii jako národnostní menšina v rámci států. Ostatně se jedná jen o státy východní Evropy, kde Židé tvoří dosti souvislé masy a kde větší počet národností žije vedle sebe, aniž by splývaly.

Je velmi nesnadné, býti prorokem národnímu judaismu, který se rád uplatňuje jako renaissance a který by se mohl stát na konec i krisí. Kdyby tato forma judaismu měla zvítěziti, judaism by byl v nebezpečí, že bude roztržen ve dvě části: jednak na Židy odlišné vyznáním, kteří se stali členy příslušných národností, jednak na Židy národností židovské, seskupené v prostředí států nebo v obnoveném státě palestinském.

Palestina sama by nestačila jistě, aby obnovila jednotu židovství, a Jerusalem, město míru, bylo by v nebezpečí, že bude symbolisovatí nejtěžší schisma. Je však pravděpodobno, že národní horečka, která otrásá potlačenými Židy, klesne s pokrokem emancipace a že „židovská renaissance“ poslouží jen k posílení historického vědomí a kmenové solidarity Židů po světě roztroušených.

Takový je ve velmi stručných rysech vývoj judaismu během posledního století. Poněvadž prožil osmnáct století utlačování a živoření, přestal býti nebezpečný. Vyšel na volný vzduch a zaujal řádné místo v moderní společnosti.

Palestina a národní ohnisko židovské.

V předchozích odstavcích sezнали jsme, jakými pohnutkami byli vedeni sionisté k tomu, vytvořiti z Pales-

tiny národní stát židovský s židovským jazykem. Zbývá nám ještě uvědomiti si, co znamená mandát palestinský pro Anglii a co znamená deklarace Balfourova.

Slyšme, co můžeme říci objektivně a aniž bychom chtěli ospravedlňovati nebo napadati Anglii a politiku, kterou hodlá sledovati vláda dělnická na druhém břehu průplavu Suezského.

Palestina je malá země, ne větší nežli Jižní Wales, a tudíž mohli bychom její události pokládati za bezvýznamné. Je to však jedna z nejznámějších zemí celého světa, a při srovnání s její historií připadá nám sama historie starého Říma jako moderní. Každé dílo uskutečněné v Palestině vyvolává nejrozmanitější poznámky v celém světě. Všichni Israelité nejsou nikterak sionisty, jak jsme poznali, leč není věci, jež by inspirovala tolik v celém světě anebo dodávala tolik prestiže moci, která může přispěti k jejímu zdaru. V politice nemají Angličané nedostatek obrazotvornosti, a přece, — jak dlouho trvalo, než poznali obrovské výhody, jaké jim může zjednatí jejich mandát v Palestině! Kdyby měla tento mandát Francie nebo Itálie, Anglie by si neodpustila, že si jej nechala ujíti. A když jej dnes má, nepoužívá ho. Pohlíží na otázku správy Palestiny tak, jako by šlo jen o to, rovnati spory mezi dvěma domácími kmeny — a těžce nese, že je tím obtěžována. A tu Palestina, ač jedna z nejmenších scén, je jednou ze scén nejnepřehlednějších k rozvíjení umění vladařského a genia věřitelské politiky.

Nadto pak malá tato země je svojí polohou klíčem k Orientu. V staré historii byla to Belgie Východu, a cesty dobyvatelů procházely jí vždycky. Dnes je Palestina pozemským přechodem mezi mořem Středozezemním a Mezopotamií. Veškeré obchodní výhody, které si slibovalo Německo od svého pověstného projektu dráhy Bagdadské a svého spojenectví s Tureckem — těch všech dědicem je dnes Palestina. Haifa je určena státi se významným průmyslovým centrem a obchodním uzlem Západu, a s vývojem svých území má tu obchod vyhlídky na rozvoj, podobné snad oněm, které se otvíraly v Americe ve století devatenáctém. Zde, v blízkém Orientu, nalézá se jedno z velkých, zanedbávaných vlastnictví světových, a štěstí tomu chtělo, že jeho správa padla do rukou Angličanů. Zároveň dalo jim ku pomoci dobrou vůli jedné z obchodně nejschopnějších ras světa. Nechť si kdo tvoří jakékoli mínění o budoucích možnostech Palestiny, tyto mohou být uskutečněny jen z podnětu Israelitů. Pokrok, který Palestina vykonala od zřízení mandátu, je dílem nikoli vlády, nýbrž sionistického podniku. Má-li Palestina hráti úlohu v regeneraci Orientu, může se tak státi jedině prostřednictvím Israelitů. A Angličané mohou si pokládati za štěstí, že mají tak zcela blízko po ruce páku tak mocnou.

Ale Anglie má ještě jiný důvod, proč si může blahorečiti k tomuto mandátu: Je největší velmocí orientální, a kanál Suezský je hlavní tepnou jejích východních držav. Ale kanál Suezský je chráněn, právě tak jako ohrožen svými dvěma břehy. Za války světové poznali jsme z nájezdů tureckých a německých, že může být ohrožen i tehdy, kdyby Anglie držela Egypt. Z toho plyne užitečnost ochranného pásma co možná širokého, zvláště kdyby měla Anglie Egypt ztratiti. Tu přeneslo by se středisko obrany na druhý břeh.

Nebylo pak vytvoření národního ohniska židovského a uzpůsobení sionismu jen ideálním pláštěm, pod nímž kryla se tato vojenská a imperialistická koncepce? Snadno bychom tomu mohli uvěřiti, slyšíme-li výčitky, jimiž je zahrnována dělnická vláda anglická.

Nyní naskytá se otázka, a to nejen pro Židy: co vlastně znamená deklarace Balfourova? Šlo v r. 1917 pouze o zaručení rovného práva pro Židy a Araby žijící již v Palestině? Či měla být postupně vytvořena ze Země zaslíbené nová vlast pro rozptýlenou rasu židovskou? Všeobecně byl přijímán tento druhý výklad, při čemž se rozumělo samo sebou, že provedení krásného snu lorda Balfoura z 2. listopadu 1917 předpokládalo připuštění do Palestiny jen Židů, mohoucích i chtějících zde se usídliti. Zkrátka, dle znění mandátu, potvrzeného v Ženevě, musí Anglie respektovati práva všech obyvatel, bez ohledu na rozdíly rasové a náboženské. Nemůže si tedy počínati tak, jak si obvykle počíná stát kolonisující, dosazující obyvatelstvo ze své metropole mezi domorodce. Jedním slovem, nemůže systematicky a otevřeně činiti násilí Arabům. A byli jsme svědky toho, jak londýnské „Times“ tvrdily, že by odporovalo duchu mandátu, kdyby chtěla Anglie učiniti z Palestiny nejen národní ohnisko židovské, ale i stát židovský. Toto pojetí nemohou ovšem připustiti Izraelité, kteří kladli největší naději v protekci Anglie. Po jich povzbuzení k očekávání polovičního zázraku — založení národního ohniska židovského — nutno dnes počítati se všemi překážkami, jaké se nevyhnutelně stavějí v cestu podobnému podniku v zemi, kde Arabové, usedlí v zemi od staletí, nemíní dát se připravit o tuto půdu. Byla napáchána řada politických chyb, jež ohrozily úspěch celého díla, a není jisto, bude-li lze účinně čeliti situaci takto vytvořené.

Můj závěr je ten, že vše, co v Palestině bude vykonáno proti Židům, bude vykonáno pro Araby a naopak, nechť si tomu kdo bude chtít či nikoli. A nelze spolehnouti na Araba, pro kterého Angličan vždy zůstane nepřítelem. A ještě méně bude lze na něho spolehnouti, jestliže někdy Egypt nacionalistický zvítězí na břehu Nilu. Hlavním zůstává ochrana kanálu Suezského, a tu měla se Anglie opřít o sionism. Byla by nabyta zprvu na místě, pak ve všech zemích světa, kde jsou Židé rozptýleni, přátelství, sympatie a podpory, aby se udržela v Jerusalemě, kdyby se stalo, že by se už neudržela v Kairu.

Mezi uchazeči o Zemi zaslíbenou Ramsay Mac-Donald vykonal, co vykonati mohl, pojmaje v to i poslání dosti silných vojenských sil, aby jeho Šalomounův rozsudek, který nikoho neuspokojuje, byl respektován. Osud tohoto muže chtěl tomu, aby byl proklet věrnými sionisty. Může namítnouti, že není tak snadné, řídit Velkou Říši — o čemž se přesvědčuje každý den.

LITERATURA A UMĚNÍ

Eduard Bass:

První stavba S. V. U. Mánes.

První stavba S. V. U. Mánes není ta, která dnes pyšně spojuje Riegrovo nábřeží se Slovanským ostrovem. První stavba jeho byla naproti za vodou a došlo k ní za okolností, které věru stojí za napsání.

V roce 1902 přestál už spolek první vnitřní boje, které znamenaly jeho omlazení a otevřely cestu těm, kdo chtěli do starosvětského pražského ovzduší přivést evropské proudy výtvarnické a sami měřit své úsilí s velkými výboji západu. K Paříži byly obráceny jejich zraky

a odtamtud toužili získat výstavu umění skutečně moderního. Nebyl to problém malý. Spolek nebyl v zahradničí znám, nemohl počítati se žádnou veřejnou podporou, doma měl spíše odpůrce než příznivce, a kdyby i se mu podařilo nějaký výstavní soubor získat, nebylo skoro, kde jej vystavit. Topičův salon, kde Mánes sám členskými výstavami začínal, byl tehdy právě zrušen, Rudolfinum bylo ovládáno nepřátelskou skupinou německo-českou a jinak nebylo žádných místností. Přibyla sice výstavní síň u Štajgrů s velmi honosným vstupem, ale ta byla celkem malá. Přes všechny tyto překážky stále tanul mánesákům na mysli blažený sen, že přivezou do Prahy nové francouzské umění a prolomí dosavadní izolaci českého výtvarnictví od moderní Evropy. V tomto snu se nejčastěji ozývalo jméno Auguste Rodin. O dva roky dříve už se s tímto sochařem seznámili Miloš Jiránek a Arnošt Hofbauer, když se vypravili na světovou výstavu do Paříže. Zvláště Jiránek byl jím zcela uchvácen, denně chodil k němu do atelieru a když pro otcovo onemocnění se musel vrátiti do Prahy, přijel sem jako neúnavný hlasatel velikosti a slávy Rodinovy. Z Paříže pak tyto jeho zvěsti plně potvrzoval mladý Mařatka, který dokonce v Rodinově atelieru pracoval. To tedy byl vzácný osobní styk, který dával naději, že by bylo možno francouzského mistra pohnout, aby poslal Mánesu soubor svých věcí.

Vskutku také brzy na jaře 1902 oznámil Mařatka radostnou zprávu, že Rodin svolil k jeho návrhům a pošle do Prahy asi 20 sádrových odlitků svých prací. Tehdy zrovna Mánes opouštěl své dosavadní sídlo v Klubu mladých, který zkomíral, a stěhoval se do známých místností ve Vodičkově ulici. Mladý tiskař Grégr, jenž byl z nejučinnivějších členů Mánesa, horoval o založení vlastního nakladatelství, které by umělecké publikace vydávalo soustavně. K tomu se podle tehdejších názorů dobře hodily místnosti, které vyčlenil neméně oddaný Jan Štenc v síních, které právě opustila taneční škola. Mladí architekti ve spolku se hned pustili do plánů na vnitřní zařízení. Spolek měl už ve svém jednom pokoji v Klubu mladých zelený nábytek od Dryáka, nyní tedy Pelant navrhol zařízení přední místnosti a arch. Pfeifer nové kulaté židle. Do toho přišla zpráva o souboru Rodinově. V nedostatku výstavních místností se našlo řešení nejprostší: výstava se uspořádá v novém sídle ještě než se tam spolek ubytuje. Sádrové odlitky jsou stejně jen druhotný materiál, nebude tedy jistá nevhodnost výstavní místnosti tolik bít do očí.

Než se však toto rozhodnutí uskutečnilo, nastala změna zcela netušená. Pražský starosta dr. Srb jel s čelnými zástupci radnice do Paříže, aby oficiálně navštívil město, s nímž se udržovalo tolik přátelských styků a tak často vyměňovaly demonstrativní pozdravy. Než odejel, hořil často o tomto úkolu se svým radničním okolím, v němž nemalou roli pro svou kouzelnou osobní roztočilost hrál presidiální úředník Josef Groh, dnes ředitel Červeného kříže. Groh byl třetí z nadšených mánesáků-névýtvarníků, kteří jen toužili pomáhat svým malířským a sochařským kamarádům. Jako oni všichni, měl i Groh plnou hlavu Rodina a starostí, jak ho získat. A v hovoru se starostou vykládal dru Srbovi, jaký je to umělec, a že by bylo dobře, kdyby česká delegace vykonala návštěvu u tohoto největšího umělce Francie. Staročeský primátor, který měl smysl pro kurtoázi gesty, si to zapamatoval a v Paříži opravdu prostřednictvím Mařatkovým k této návštěvě došlo. Účin její byl zcela nečekaný. Oficiální zájezd pražské municipality se v pařížském tisku traktoval s velkou okázalostí a také návštěva v atelieru

francouzského umělce našla velmi sympatickou odezvu. Nejvíce však působila na Rodina samého; od svých začátků byl zvyklý na odpor veřejnosti k jeho průbojnému umění a při konservativnosti Francie nečekal žádných oficiálních poct. Obrádná návštěva cizí delegace, tlumočící mu pozdrav a obdiv neznámé metropole, uvedla ho přímo v pohnutí. Češi, z nichž blíže znal jen svého oddaného Mařatku, vyrostli v jeho představách na nějaký krajně vzdělaný, vyspělý a pokrokový národ, u něhož vystavovat je umělci skutečně ctí. A v této náladě odvolal ihned svou kolekci sádrových odlitků a rozhodl, že se do Prahy musí poslati velký a prvotřídní výbor originálů, mramorů a bronzů.

Tahle Mařatkova zpráva byla ovšem pro Mánes ještě radostnější než ta první, ale zároveň uvrhla výbor do nečekaných starostí. „Teď jsme nahráni,“ bylo jejich jediné slovo, když přečtli vítězoslavnou zvěst. Dva tucty sádrových odlitků měli kde vystavit, ale ohlášený vagon originálů byl exosiční problém. Našlo se jen jediné řešení: získati zrušený kostel sv. Vojtěcha uprostřed někdejších Královských kasáren a kadetky při Prašné bráně, kterýž komplex budov byl právě určen za bouračku, z níž měl vyrůst Obecní dům, Obchodní komora, hotel Paříž a celé to nové okolí. V kostele sv. Vojtěcha vystavoval krátce před tím malíř Sochor své obrovité malby bitevní a to také svedlo sem pozornost mánesáků. Ihned se rozběhli k té budově suchého a střízlivého baroku v kasárenském dvoře s několika řádky akátů. Zklamání bylo veliké: kostel byl tmavý. Obrazy bylo možno v nouzi přistaviti k některému pruhu světla z oken, ale sochy by tu byly ponořeny v šero a tmu.

Zdrčení a bezradní táhli mánesáci do svého útočiště v Unionce. Marně si tam lámali ještě hlavu pražskými možnostmi. Viděli jen samou nemožnost. Tehdy, když byli s rozumem u konce, prohodil Jan Kotěra: „Jediné, co by šlo udělat, je postavit někde nějakou provisorní boudu . . .“ Rekl to skepticky, v zamyšlení, dobře věda, že na to není peněz. Ale Vojtěch Sucharda, který se zakousl do myšlenky, že Praha bude mít první Rodinovu výstavu v Evropě, sebou škubl a zeptal se: „No, a co by to stálo?“ — „Aby to vypadalo k čemu . . . dvanáct, patnáct tisíc zlatých,“ řekl Kotěra. Načež Sucharda s gestem, v němž byla všechna tradiční mánesovská odvahy i obětavost: „Dám šest — kdo dá ještě?“

Přišlo to jako blesk. Všichni ožili a ve čtvrt hodině posílali Kotěru domů, aby šel dělat plány. Upsali jako půjčku spolku tolik, že viděli, že se do toho mohou s jistým risikem pustit. Kotěra nešel sice domů hned, ale ještě ten den se pustil do práce a rýsoval celou noc. Ráno byly plány na pavilon S. V. U. Mánes hotovy.

Jen stavební místo neměli. To se mělo vymoci u obce. Groh je našel. Tehdy právě koupila Praha zahradu hrabat Kinských, v jejíž dolní části bylo několik polo-rozbořených budov. Ty bylo stejně nutno odstranit a bylo v zeleni stromů a v tichém zákoutí nejvhodnější místo pro lehkou stavbičku, ochraňující soubor plastik. Josef Groh intervenoval ještě dopoledne u primátora. Po pařížské slávě byl dr. Srb v dobré náladě; byl v něm také kus vděčnosti za to, že mu Groh poradil návštěvu u Rodina, která se ukázala jako gesto přímo velkolepé. Pro výstavu Rodinovu v Praze byl tedy získán velmi lehce, ale s Kinského zahradou byla přece jen potíž. Praha ji totiž koupila společně s obcí smíchovskou a o věcech v ní měly rozhodovati obě městské rady shodně. „Já už to u našich pánů nějak prosadím,“ skončil dr. Srb Grohovu audienci, „jen musíte si to vymoci u dra Koldinského na Smíchově. Tam to lehké nebude —

Koldinský tam chtěl postavit Arénu a my mu to zamítli.“ To bylo pravda; smíchovský starosta dr. Koldinský byl spřízněn se Švandou a ten tichý kout v sousedství Intimního divadla si vyhlédli za staveniště velkého svého divadla. Zamítnutí jejich plánu nedalo jim chuti povolovat tam něco jiného. Ale Groh byl diplomat znamenitý a orodovník neodolatelný: dr. Koldinský i se svým hněvem mu podlehl a městská rada smíchovská k provisorní stavbě svolila stejně jako pražská. Snad na dra Koldinského působila myšlenka, že prorazí-li se tam se stavbou provisorního výtvarnictví, bude možno znovu a úspěšně žádati o trvalou budovu pro divadlo. A tak znělo rozhodnutí obou sborů příznivě a zároveň kategoricky: pavilon se povoluje, ale jen na čtrnáct dní — a pak zbourat.

Jak vylíčiti nadšení v tehdejší S. V. U. Mánes? Sotva se dá vystihnouti jinou okolností než tím, že od prvního nápadu v Unionce do slavnostní vernisáže hotové výstavy uplynulo jen šest neděl. V šesti týdnech se provedlo všechno, navrhly plány, nalezlo místo, projednaly nesčetné úřední potíže, dosáhlo schválení, vybudovala stavba, opatřil dekor, připravila propaganda, provedla instalace. Den před otevřením, 15. května 1902 — šloť mánesákům i o to, aby zachytili proudy svatojánského návštěvnictva Prahy — den před otevřením vymalovali Boettinger a Šimon hlavní lunetu a pavilon S. V. U. Mánes pod zahradou Kinských byl připraven.

Při tom instalace soch byla jedinečná. Kotěra počítal s umístěním každého většího kusu Rodinova díla podle jeho potřeby. Většinou stály na travnatých záhoncích, jimiž se vinuly cestičky pískem posypané. Trávník bylo nutno oseti ihned, jakmile byl terén pro stavbu připraven, a pro všechny mánesáky, kteří na stavbu denně docházeli, bylo jakoby otázkou bytí nebo nebytí, zda jim trávička včas vzejde či nikoli. Vzešla jim, a tak i po stránce instalační byla tato výstava novou pro nesčetné hosty z ciziny, kteří přijížděli do Prahy, aby spatřili skoro legendární dílo francouzského mistra. Při vernisáži měl slavnostní proslov Sucharda. Připomněl v něm, jak za Rudolfa II. bývala Praha střediskem evropského umění. Byl v tom kus teskné pravdy, že na taková staletí poklesla umělecká sláva i ctížádost Prahy, byla v tom i radostná naděje, že nyní se věci změní.

To se stalo přes to, že úřady vyměřily tak krátký život rozkošnému dílku Kotěrovu. Nadšení z výstavy bylo mocnější než úřední předpis. Pavilon stál o hodně více, než Kotěra v první chvíli počítal, ale nikdo z výboru nemusel proto sahati do kapsy. Sama Rodinova výstava vynesla tolik, že se stavba zaplatila ze vstupného. Stále ještě působil magický kruh, načatý Grohem a Mařatkou: sláva s návštěvou pražské municipality v Paříži byla tak velká, že sáhodlouhé články o ní zburcovaly u nás i nejzapadlejší vesničky a mimo jiné přinášely do nich nadšené zkazky o jakémsi záračném umělci, kterého Francie vůbec neznala, až my, Češi a Pražáci, s primátorem v čele jsme jej objevili, ukázali Francii, ukázali Paříži a teď tedy ho v Praze po prvé ukazujeme ostatní Evropě. Takové burcování, horování a holedbání, příznačné již pro český denní tisk, nezůstalo bez účinku. Takto zpracován, hrnul se český lid ke Kinského zahradě, a když pak v červnu přijel sám Rodin, byl v Praze uvítán jako suverénní monarcha. Byly tu ovšem taky nějaké hlasy proti; byli lidé, kteří se zle tvářili na plakát Županského, v němž se na zlaté půdě zvedal bílý a fialový obrys Rodinova balvanovitého Balzaca, doprovobený textem francouzským, českým a německým; bylo rozčilení nad česko-německými pozvánkami k vernisáži a dr. Čupr

v Národních listech se zle rozhořčoval nad cizáctvem, kterému se tu otvírá brána; ale to vše bylo slabé proti strhujícímu proudu česko-francouzského nadšení opojnému pařížskému přijetím, jež tu mělo být s naší strany za každou cenu přetrumfnuto. Kdo ví, jak daleko je lid od pochopení výtvarných novot a výbojů, mohl tu s úsměvem přihlížet tomu, kterak náhodná konstelace způsobila zázračné a jedinečné překonání tak velkého rozporu, jaký byl mezi skutečným vkusem široké tehdejší veřejnosti a sochařskými visemi Rodinovými. Nicméně i když to nebylo víc než hra náhody, byla to náhoda šťastná. Obraz, jež si mladší Francie o nás utvořila, prospěl nám později nesmírně a doma toto nadšení znamenité zvedlo důvěru a odvahu Mánesa k novým podnikům. Na zbourání pavilonu se přestalo myslet, po výstavě Rodinově přišla výstava soudobého francouzského malířství, přišly obrazy impresionistů, přišlo Worpswede, přišel Munch — Praha stala se dík Mánesu na řadu let vsutku střediskem evropského ruchu výtvarnického, kam se sjížděli kritikové a milovníci umění z celého Rakouska a Německa v nové období oné rudolfínské éry, na kterou ve svém nadšení vzpomněl Vojtěch Sucharda.

DOBALIDÉ

Jan Hertl:

Sedláci a komunisti.

I.

Dnes už an iná vesnici nechybí žádné písmeno třeba ve stručné abecedě politiky. Vědí tam leccos i o komunistech.

Naskýtá se častěji příležitost, aby starousedlické směry politické na vesnici, hájící posvátnou nedotknutelnost soukromého vlastnictví, se utkávaly s těmi, jimž soukromý majetek není nadřazen v jejich ideologickém systému. Když ne jinak, tedy tyto směry počítající s výhradním právem na věčná loviště na vesnici, představují sedlákům samy ty, jichž jsou odpůrci. Jinak ovšem ideové proudění na vesnici jest svého druhu. Podaří-li se vám totiž zasaditi na vesnici nějakou myšlenku, ideu, přesvědčení, názor, předsudek, zalíbí-li se vesnici v něčem, poroste to tam jako vojtěška dlouhodobá, a s vypleněním byste měli práci jako hospodář s pejrem. Ještě nedávno jsme měli příležitost viděti opovržení starých vesničanů nad „helvítem“ a slovo „republikán“ mělo — není tomu dlouho — podobný zvuk jako dnes ještě mnohde má slovo „socan“.

Ale opravdu i bolševiky na vesnici znají. Jsou v jejich očích do jisté míry nepochopitelní, znají je ze své denní stručné (ale hutné, připouštím) četby Lidového deníku, druha to nám blíže známého pražského Večera.

Politický boj je politický boj a nemůžeme na nikom žádat, aby si ho pletl se simultánní partii šachu. Proto taky, chceme-li slyšet sedlákův hlas i v této věci, ozve se nám resonantní hlas těch, kdož vynalézají denně nadpisy svých článků ve Večeru, resp. Lidovém deníku.

Dáváme slovo opět sedlákům samotným v odpovědi, co si myslí o komunistech, a aby obraz byl úplný, uvádíme, že 16 našich informátorů četlo Lidový deník, 4 Venkov, 2 Cep, 2 Mladý venkov, 2 Rozkvět, 1 Ná-

rodní politiku, 1 České slovo, 1 Čsl. králikář a 1 Pražský ilustrovaný zpravodaj.

Nepodařilo se nám bohužel získati odpovědi, jaké bychom rádi měli. Aby sedlák psal o neslučitelnosti komunistické ideologie s principem vlastnictví půdy, řekl nám svůj názor odůvodněný a věcný, aby nám pověděl, co si myslí o kolchozu a továrnách na obilí atd. K obšírné a samostatné věcnosti, o niž nám šlo, možná že by se byl dostal 19letý rolnický syn, kdyby byl neučinil svoji odpověď tak podmíněnou:

„Za nejškodlivější stranu považuji stranu komunistickou, důvody udávati nemohu pro nedostatek místa.“

Stanovisko sedláka, stoupence agrární strany, bylo vůči socialismu i komunismu rigorosní a stručné. Nebavil se s vámi o té věci dlouho, neboť šel na problém ze svého vlastního ekonomického položení. Začal-li kdo se sedlákem mluvit o tomto problému, byl až lakonicky stručný a nad odůvodnění svého soudu byl povznesen. Zemědělství je zemědělství, a tomu žádný socialista, natož bolševik, nerozumí. Skutečně „pro nedostatek místa“ byste byli z něho víc nedostali.

Komunistickou stranu považuji za stranu venkovu nejškodlivější a vůbec všechny strany socialistické, poněvadž nemohou nikdy podporovati zájmy venkova.

Rolník, 32 roky, 13 ha.

Za nejškodlivější strany na venkově považuji tyto strany: komunistickou a národně socialistickou, tyto strany stále útočí na venkovský lid.

Rol. syn, 22 let, 22 ha.

Komunistická strana zabraňuje rozkvětu v zemědělství.

Rol. syn, 18 let, 20 ha.

Komunistická jde proti venkovu.

Zeměd. dělník, 23 let.

Straníka, který odbude svého pokušítele ze socialistické neb komunistické strany tak stručně a rigorosně v otázce poměru zemědělství k socialismu, nezbyvá než považovati za spolehlivého straníka. Je i jinak pochopitelné, že sedlák půjde se stranou zemědělskou, pokud jí bude v tomto pravém slova smyslu, stejně jako komíník se dá raději do organizace jen komíníků než do spolku komíníků a kamnářů. Tu však neběží o nějaké úzke stavovství. Sedlák volí mezi několika svébytnými ideologiemi. K této volbě dospěje však teprve později. Jedna věc zkomplikuje jeho pozdější volbu a rozhodování a učiní i jeho politické stranictví komplikovanější: postupující proletarisace zemědělského lidu. Ještě donedávna postup myšlenek byl jednoduchý: je tu zemědělská organizace, jaké dlouhé rozmýšlení? A ne-
dařilo-li se zemědělství, tížily-li daně atd., přečetl si ve svém denním průvodci po politice, že ty daně a celá mizerie vězí v socialistech všeho druhu, ať byli ve vládě, ať v opozici.

Nelíbila se nám mnohému tato politická primitivnost. Raději bychom byli viděli, aby sedlák, není-li tím a tím, věděl zcela jasně, proč tím a tím není, a dovedl to říci ze svého vlastního podnětu. Aby věděl všecko, co patří k jeho titulu rovnoprávného člena lidské společnosti, aby věděl o všech eventualitách a jeho poznání aby bylo co nejširší.

Dnes zemědělská krize otevírá oči, uši i ústa sedlákům (víc než v době, kdy nás informovali o svém názoru na socialisty a komunisty). Jsou dnes ochotni dovolit ve svých hospodách třebas i socialistům nebo dokonce komunistům vykládat rozumy, poslouchat je, vypy-
tat se, namítat. Příští volby budou na vesnici aka-

demičtější, budú sa rozvíjať perspektívy do budúcnosti: ktorý východ z nouze bude najvýhodnejší? Uchazeči o hlasy sedlákov všetkých strán budú sa musieť dôkladne pripravovať na svoje vystúpenie a budú musieť hovoriť veľmi vážne a vážne. Bude sa bojovať menej klepy a fráze. O tom sa však teprve presvedčíme.

Druhá časť námietok sedlákov proti komunistom plyne predovšetkým opäť z jejich čerby stranických novin. Z týchto námietok vidíme, že agrárna strana ne nadarmo zdôrazňuje svoj štátny program. Ne nadarmo vychováva svojich príslušníkov v etatizme, jehož si majú stále pripomínať.

Vštepovanie štátnosti selskému názoru bolo umožnené spojením predstavy súkromného vlastníctva a predstavy štátu, nekonkretnejšie zo všetkých: pojem štátu, mechanisticky odvodený, je súhrnným pojmom pozemkovej držby.

Nejškodlivejšou stranou pro venkov je strana komunistická, pretože je štátu nebezpečná.

Zemědělec, 42 let, 7 ha, agrárnik.

Divím se, že vládní činitelé tak benevolentně se stranou komunistickou jednají, která kde může Republiku poškozují a základy, kterých nekladla, bojí.

Rolník, 42 let.

Sociální a komunistické straně nejde o prosperitu štátu.

Zemědělec, 21 roků, 50 měr.

Komunismus vnáší jen chaos do života štátu.

Rolník-lesník, 69 let, 2 ha.

Jsem proti straně komunistické, protože jsou podryvači Republiky.

Rolník, 28 let, 16 ha, agrárnik.

Komunista podkopává to, co jsme my vybudovali.

36 let, 8 ha, lidovec.

Strana komunistická je škůdcem demokracie a veřejného pořádku.

30 roků, 8 ha, agr.

Komunistická strana je na venkově nejškodlivejší, protože rozvrací stát, svobodu draze dobytou, vždyť je to náš stát slovenský, který jí nedáme.

Rolník, 26 let, 13 ha, agr.

Jako třetí řadu námietok sedlákov proti komunizmu predstavíme tu niekoľko viac menej samostatných výhrad, jistě již známých a běžných, zajímavých toliko v souvislosti s prostředím, v němž vznikly.

Prastaré námietky proti utopistám:

Za nejškodlivejšou stranou na venkově považují stranu komunistickou, protože její členové nejsou na komunismus dosti vyšní.

36 let, 4 ha, agr.

Divím se vůbec, že může, ač pro ideální program, ale nesplnitelný, být povolena ústavou štátní.

Rolník, 27 roků, 13 ha.

Jsem proti komunistické straně pro její výbojnost a nesplnitelný program.

Rolník, 30 roků.

Idea jejich hraničí buď s Božstvem nebo šílenstvím. Lidé zůstanou vždy jen lidmi, pracují více a vytrvaleji pro soukromí než komunu a zvláště kdyby viděli, že z jejich námahy žijí jednotlivci opravdu skvěle a nepracují, a sami snad postrádali by nejnnutnější chléb, bylo by po nadšení. Dnešní dobu je lučavkou štátu a ve sněmovně bezúčelně neb jediný zákon jejich popudem nevýšel.

Zemědělec, 47 r., 2 ha.

Komunismus je zkáza lidstva pro jeho nezralost a jen pro nastolení několika slávoamá.

Rolník, 27 let, 10 ha.

Muž, který nechce být vyrušován:

Komunisti a zčásti soc. dem. svým bezvěreckým štváním zbytečně rozčerpávají tichou hladinu venkova.

32 let, 3 ha, lidovec.

Muž s menší námietkou:

Komunisté chtějí dělat jen 8 hodin denně a na venkově to nejde.

Rolník-kovář, 29 roků, 13 měr, agr.

Konečně k nám zabloudiv jakýsi slavjanofil, kongeniální p. Červinkovi z Nár. listů:

Vidíme nejlépe na velejší ruské, kam vede bolševická utopie. Carskou vládu svrhli, ale sami ani po deseti letech své vlády nedovedli ani z poloviny zavést v říši spokojenost, ba blaho, jež v Rusi bylo za carismu.

Rolník, 30 let, 75 korců.

II.

Ale duše rolníkova je ve své izolovanosti odkázána na podivné cesty a osudy. A hleďte ji pochopit, jsouce zvyklí hledat tolik komplikací a nuancí v sociálně psychologické diagnóze, když se k ní dostával stěžít jen nepatrný paprsek ze světla světa a společnosti! Naprosto není vhodný paušální text některých sociologů-eskamatérů o tom, že vesnice je sídlem „zdravého konservatismu“.

Ve svém klidu a společenské samotě je ještě dnes málo zasahována přívalem hesel a nápadů doby v takovém nervosním chvění jako město. Na vesnici je nedůvěra k analýzám, které mohou město rozrušit až k výbuchu. Město je předchůdcem sociálních hnutí. Vesnice vzhledem ke své sociální izolovanosti a odměřenému charakteru práce zemědělské potřebuje ke svým akcím skutečnost, něco, co už tu je, a nikoliv něco, co přijde, byť bylo jasno, že musí přijít.

Tyto poznámky se už týkají historie. Celými dějinami se táhne řetěz selských povstání. A tu se naskytá otázka: kde se v nich bral tento popud k revolučním výbuchům a k radikalismu?

Hledající objektivní příčinu dnešní diametrální vzdálenosti komunismu a selské vrstvy, nalezneme ji v principu soukromého vlastníctví přirozeně. Rozhořčuje-li se tolik sedlákov nad komunisty, že bojí tuto republiku, že jsou proti štátu, není v jejich rozhořčení nic jiného než námietka o soukromém vlastníctví. Od osvobození selského lidu — není tomu ještě celých sto let, pojem pozemkového vlastníctví selského se velmi přesně vyhranil. Soukromé vlastníctví selské, projevující se v chronicky stupňovaném hladu po půdě, bylo a je movens selské vrstvy. Po úplném uvolnění půdy toužil sedlák odjakživa. Omezoval-li který společenský řád tuto jeho rozvíjející se snahu, musel počítat se sedlákem jako s odpůrcem, který čekal jen na kteroukoli příležitost. Tam, kde vznikl boj proti rozpadávajícímu se řádu feudálnímu anebo proti autoritě opírající se o velkostatek, sedláci se radikalizovali. Ruská revoluce byla zatím poslední příležitostí selského útoku na překážku jeho hladu po půdě. A můžeme se domnívat, že poslední velkostatek bude poslední jeho překážkou.

Dnes je organický pud pozemkového hladu selského v mnohých zemích saturován do jisté míry, sedlákov není třeba bojovat s nynější společenskou autoritou. U středního selského podniku dokonce občas bychom mohli zaznamenat při nedostatku pracovních sil v zemědělství určité potíže s touto střední mírou pozemkového vlastníctví.

Přes to však i dnes podvědomá nevráživost mezi velkostatkem a rolníky trvá. Sedláci nejsou proti soukromé držbě půdy jakožto principu, rozdíl je toliko v kvantitě. Soukromé vlastníctví je příčinou sociální struktury v rolnické vrstvě, má vliv na mentální stránku selského profilu. Rozměrné rozdíly v pozem-

kovém vlastnictví jsou na vesnici velmi oště od sebe rozdělovány. Každý sáh pudy jest hranicí v stupnici pozemkového vlastnictví, sociální skupiny na vesnici se odlišují přesným počtem korců nebo měr. Jediný korec odlišuje člověka na vesnici.

Boj proti překážce rozvíjejícího se soukromého vlastnictví selského sblížil sedláky s revolucionáři a radikalizoval je, ale zároveň dnes soukromé vlastnictví tvoří hráz, pro niž se sedlák s komunistou nesejde.

Soukromé vlastnictví je ústředním nervem selské třídy.

OTÁZKY A ODPOVĚDI

Rozhovor s mladým mužem.

V Letovicích, 31. X. 30.

Vážený p. redaktore,

přál jste si hovořit s mužem o otázce, kterou nadhodila kol. Krausová. Jsem asi stejného stáří i vzdělání jako ona; tedy doufám, že Vás může zajímat názor 20letého mladíka.

Kol. Krausová obrátila se na velmi špatnou adresu, když adresovala svůj quasimanifest lidem, neříkám právě nebo již starým, ale o nichž víme, že naše krise, problémy i touhy jsou jim velmi vzdáleny, protože jsou jim nade vše americká kamínka a papuče. Ó, toho klidu u rodinného krbu!

Jaká krásná sofistika a ironie v odpovědech! Div, že to nesvádí jeden na druhého. Není to vinou nikoho, že mládí se nemůže uplatnit — oni všichni jsou muzikanti, ale zapomněli, že je to vinou celého řádu, který drží všichni rukou společnou a nerozdílnou: literáti, žurnalisti, paedagogové atd. I p. Peroutka píše neupřímně. Nemáte-li, jde-li o místa, protekci, velmi těžko stanete se člověkem, s nímž se počítá. To ví p. P. velmi dobře. Stejně je to, jde-li o místa v žurnalistice, v literatuře i ve vědě. Protekce, protekce! Zná mnoho příkladů ze skutečnosti. Házejí se nám klacky pod nohy, ale tím spíše nesmíme se doprošovat ani žalovat. Také nestačí jen elán — rozčilení i odůvodněné není program — je třeba práce a boje. Budme aspoň hrdí a přímí.

Radím Vám, slečno, udělejte malou zkoušku. Ať Vám půjčí někdo uznany (p. K. Čapek) rukopis a pokuste se ho otisknout pod vlastním jménem. V celé Praze nenajdete časopisu, který by to přijal. A naopak. Napište Vy něco a ať to p. Čapek pošle do Lidovek — a dostanete 80 h za slovo. Je to tak, p. Peroutko?

Přece jak je to směšné, že Vy, která jste po osm let byla vedena k účtům k autoritám (bdělo nad Vámi tolik ctnostných a učených pánů plus kázeňský řád), najednou reklamujete pro mládí právo na život. Marně Vás učili vážít si starých pravd a přísloví. Bože, loňská oktavánka troufá si, „rejpnout“ do p. Čapka! Hů!

Osm let Vám šroubovali mozek, osm let byla jste jen reprodukčním aparátem, a naráz cosi chcete. Nám říkal profesor: tak vidíte, nevíte ani kolik Řeků padlo u Salamíny a chcete jít do života. A jednou v sextě kolega řekl, prosím já jsem myslel . . . Už jste v sextě a ještě myslíte? podivil se p. třídní. Přece úkolem střední školy bylo, aby nás vychovala v nemyslicí roboty. Nanejvíc jsme ještě mohli čísti Jiráska a v septimě mít taneční. Víc — to už by byla zkáza mládí. Jak to tedy, že sotva jste opustila střední školu, už revoltujete? Buď Vás tedy špatně vychovali anebo jste byla po maturitě velmi zklamána. Ano, osm let jsem u vás sloužil a nic jste mně nedali. Nyní se velmi těžko hledá správný názor a správná cesta.

Všude pak účta ke stáří. Byl jste na vojně? Viděl jste zákopy? Máte vousy? Ne, ne, ne. Tak co chcete povídat. Konečně, co jsme chtěli povídat. Vždyť vše, co jsme věděli, bylo již známé a ověřené ministerstvem školství a národ. osvěty. Víc jsme přece nesměli vědět.

Vzpomeňte si jen na § 22. kázeňského řádu! Každý zednický učeň mohl vědět víc a byl svobodnější — než my intelektuálové. Neří divu, že mnoho z nás neví po maturitě názorově kudy kam. Přejde pak Dr. J. L. Fischer a mluví o epigonech epigonů. Diví se zmatku, v němž tápe mladá inteligence. Škoda, že je p. Fischer profesorem.

„Nic jste neřekla“ a přece jste kohosi pobouřila. Pan prof. M. Vám také tak nešikovně oponoval. Hodí Vám na hlavu rovnoprávnost žen, kterou vidí jen v cigaretách a v kavárenském povalečství. Kde je však emancipace žen ve věcech jejího přirozeného poslání? (Postavení svob. matek, § 144. atd.) V továrnách, kancelářích?

Nebylo dobře, že jste žalovala. Je to známka slabosti. Tímto způsobem se nedosáhne ničeho. Jen několik lidí jste polekala a překvapila. Chudáci, představují si, že jim budeme brát jejich místečka redaktorů, radů atd. Ne, my se jim zpronevěříme v názorech, jimiž vás infikovali, my zneuznáme jejich authority, položíme pořádek, který tak křečovitě drží, na lopatky, a to bude krach starého světa a starých idejí. Jsme generace, jež se narodila v dějinné chvíli, ne ale ve šťastné. Nezdědili jsme mnoho, nemáme ani vůdců, ale tím usilovněji budeme pracovat. Platili jsme a platíme svým zdravím, ba i ideály a sny ještě daň válce a systému, jehož morálka je hnusná. Jednou se však zase my přihlásíme o hodnoty, jež patří nám. Hlasitě i brutálně. Nejen ve jménu růžových legitimací mládí, ale ve jménu naší práce, našeho nového života probouvaného a protřpěného. Ve jménu nových myšlenek nového člověka.

Všichni staří — nemyslím tělesně — myšlenkově staří zajdou tak, jako dnes již zacházejí jejich staré osvědčené pravdy: nic nového pod sluncem. Nepřispěl-li Váš dopis, slečno, k ničemu, než, že jste vážné pány: literáty, žurnalisty, profesory a soudce upozornila, že je zde nová síla, která se hlásí k životu a k práci — stačí to. Budou se svým koncem dříve srozuměni.

Váš

J. Ust. Fr. Wetter.

*

Vážený pane,

nebudu polemizovat s komunismem nebo fašismem nebo nějakým jiným převratným elementem, který je ve Vás a který Vás pudí vyjadřovati se pochmurně o dnešním řádu a doufati v nějakou katastrofu. Tyhle věci jsme si už odbyli s Vašimi autoritami. Jste sklínka z láhve, kterou jsme už odmítli, a nehodlám před sklínkou opakovati všechno to, co jsem říkal před lahví. Ostatně, jste-li komunista nebo fašista, měl byste se obrátit na starce svého vlastního směru, aby Vás k práci připustili, ne na nás. Budu s Vámi mluvit jen jako s všeobecným mladým mužem, kterému je těšno. Proklamujete na jednom místě tvrdost a brutalitu. Snad tedy sám také trochu tvrdosti snesete.

Připadáte si jistě jako Byron proti nám: u Vás je ohnivost, vzruch, elán, u Vás je i trochu démonismu — u nás jsou však americká kamna, papuče a, pokud od Vás slyším, i klid rodinného krbu. Pokušme sesněstí statečně tyto Vaše představy. Mládí vždycky trochu trpělo na sebezbožnění a hledělo povýšit neurčitě toužení své fysiologie na hodnotu v říši ducha. Kdybyste chtěl, můžete mezi námi vždy naléztí nějaké muže, i slovných jmen, kteří jsou ochotni lichořit mládeži. Obraťte se na ty, kteří trpí panickým strachem ze stárnutí a z tohoto důvodu pokorně usedají k nohám mládí a žadoní: uč nás své božské moudrosti, ó mládí! Přejete-li si, mohu Vám dodatí jejich adresy. Jednou si jeden z nich (kterého jsme si všichni vážili) dokonce veřejně líboval, jak je to krásné, co nemusí už čísti Dostojevského, ale že může čísti p. Kálistu. Zastávám značně jiný princip: býti kritický i k mládí. Nehodlám od toho ustoupiti ani v tom případě, že by se Vám to snad nelíbilo. Není podle mého vkusu možno býti kritickým ke všemu na světě, a mládí z této kritiky a priori vylučovati. Pokud pozoruji, stěžujete si Vy i ti, kdož jdou s Vámi, že plody Vašeho ducha se neotiskují; listonoši mají plno práce s roznášením rukopisů, které Vaši generaci jsou vraceny. Považujete to za tak velký zlořád, že toužíte k vůli tomu zvrátiti společenský pořádek. Pane, kdyby ten fakt (který, jak se musím přiznati, často srdečně schva-

lují), že dvacetiletým mladíkům nejsou otištěny články, měl být důvodem k převratu, pak bylo by lépe vystěhovat se na měsíc. Víím, že mladý muž, kterému byl odmítnut článek, je ochoten stát se nebezpečným tvorem a že nějaký čas žije v petrolejnické náladě; v tom se ostatně podobá více, než tušíte, mužům padesátiletým, jimž také byl odmítnut článek. V tom tedy mladá i stará generace náramně svorně cítí jedním způsobem a poranění jsou tu i tam.

Hledáte, jako Vaše kolegyně sl. Krausová, důvody, proč se články dvacetiletých lidí neotiskují: shledáváte, že se tak děje z důvodů nastrčených loktů, vyhaslosti redaktorského ducha, nevráživosti k mládí, špatného společenského řádu, degenerace, které propadá mysl starších u rodinného krbu, z důvodů hnusné morálky a ještě z mnohých jiných stejně nepošestných příčin. S velkým politováním pozorují, že Vám vůbec ani na mysl nepřichází jeden z dosti pravděpodobných důvodů: že totiž ony články dvacetiletých lidí mohou snad být nezralé a slabé, nespolečenské v názorech a meněcné ve stylu. Velmi Vás musím žádat, abyste laskavě tento prostý důvod aspoň přijal do okruhu možností. Milý pane, svět je tak tragický a tak bohat možnostmi dobrými i špatnými, že by bylo přímo šosácké vylučovat, že dvacetiletí lidé mohou psát špatně. Víím, proč je Vám nepříjemno to připustit: Vaše drahé, milované, pro Vaše sebevědomí a Vaši expansivnost neocenitelné spiknutí proti mládí by se rozplynulo. Zmizel by Váš překrásný větrný mlýn, na který ženete útokem. Shledal byste, že máte bojovat nikoliv s vnějším světem, nýbrž se svými zdráhajícími se schopnostmi, což je těžší boj. Musil byste s bojístě mezi čtyři stěny; a velmi často je sladší mít před sebou nepřítele než sebe. Od svých amerických kamínek a papučí, kam jste mne zaklel, nepřestanu tvrdit, že je pravda, že mládí může být nezralé a že i jeho písemné plody bývají nezralé. Kdybyste se zajímal o to, odkud to víím, odpověděl bych vám, že na základě tak zvané subjektivní zkušenosti. Jakkoliv Vám to snad připadá nepředstavitelným, ujišťuji Vás svým čestným slovem, že i mně bývalo dvacet let. A dovede-li mne dnes něco srdečně potěšit, tedy jistě to, že nebyly zachovány tiskem všechny ty početilosti, jimiž jsem popisoval papír kolem svých dvaceti let, a že ty rukopisy dnes už nikdo nenajde. I kdybyste, pane, hromovali sebe strašlivěji, i kdyby Vaše ironie, již stiháte náš soukromý život, byla opravdu dobrá a i kdybyste ty své ironické výpady neopisovali jeden od druhého, i pak jsme povinni posuzovat Vaši práci nikoliv podle toho počtu let, jenž Vám ještě chybí do věku mužného, nýbrž podle kvality. Nesmíte si představovat, že slovem m l á d í může být všechno vyřízeno, a že je to argument, který všechno přemáhá. Mluvil jsem o možnosti, že články mladých lidí bývají nezralé a že jsou odmítány právě z tohoto důvodu. Měl bych se ještě zmínit o velebené originalitě mládí. Přiznávám se, že v ní mnoho nevěřím, ačkoliv je to velmi populární představa. Souhlasím spíše s Tolstým, který řekl, že mládí je nejméně originální; teprve starší lidé že se dostávají k originalitě. Shledávám to dosti pochopitelným: originalita může být teprve plod vyzrálé osobnosti, neboť je to velmi těžká a složitá věc a předpokládá sílu ducha, které ve dvaceti letech není. Znáám dobře tu domnělou původnost mladých, o které Karel Kraus mluví jako o „původnosti všem společné“; je to jen závislost na jiných vzezrech. Jestliže je mladý muž bouřlivý komunista nebo bouřlivý fašista, není to ještě důkaz původnosti. Mládí má v sobě nejvíce napodobovacího pudu. Nemělo ještě ani dosti času, aby samostatně prozkoumalo myšlenky. I toto víím, dovolíte-li, jaksi ze subjektivní zkušenosti. Chápu, že se Vám tím vším, co zde říkám, možná strašně znelíbím. Ale strach před Vaší nelibostí není ve mně tak velký jako strach, že bych nemluvil pravdu.

Z celého srdce jsem pro to, aby mládí byla poskytnuta slušná příležitost. Řeknu, co za ni pokládám: takový stav, ve kterém s ochotou jsou přijímány všechny výsledky práce mladých lidí z toho důvodu, že je to dobrá práce. Tady má platit parita mezi mladými a starými. Dobré nebo špatné — to má rozhodovat. (Sem musím vřadit bohužel poznámku, která je založena na pozorování jistých slabších stránek lidské povahy: autory, ani mladé autory, nelze považovat za spolehlivé soudce kvality vlastní práce; mívají po té stránce sklon k nehoráznému optimismu.) Otištěvat články mladých lidí z toho

principiálního a trochu mystického důvodu, že jsou to mladí lidé — to by bylo už daleko více než slušná příležitost. To by byla protekce. Souhlasím, že mohou být speciální pokusné instituce k tomu cíli, nějaké studentské časopisy nebo debatní kroužky. Tam nechť se pěstuje, cvičí a připravuje mládí. Ale dovolují si Vám upírat právo na nervosu, truchlivost a nespokojenost, plynoucí z té příčiny, že ve dvaceti letech jste ještě neměli úspěch ve veřejném životě. Byl by spíše div, kdybyste už měli. Jak si to vlastně představujete? Myslíte, že je to tak snadné, jako trást hrušky se stromu? Odpočítáme-li některé zázračné případy, je každý úspěch věcí let a roste pomalu. Pozorují, že byste nejraději přiletěli a osnili jako meteory. Podaří se to jen výjimečným lidem z Vás, a to ještě asi jen v oboru lyriky, který je obzvláště příbuzný s duchem mládí. Upírám Vám tedy, jak vidíte, dokonce právo na to, abyste už ve dvaceti letech měli úspěchy ve veřejném životě: kdyby to bylo možno a kdyby to bylo pravidlem, pak by takový úspěch byl tak lehkou a lacinou věcí, že by ani nestálo za to, po něm bažiti. Cítoval jsem tady nedávno větu z Nietzscheho: „Dobré věci jsou drahé.“ Cítoval jsem to proto, že tomu opravdu věřím. Vy si přejete, aby dobré věci byly tak laciné, že si s tím budou pohrávat hoši a dívky na gymnasiích. Úspěch je věcí zásluh, ničeho jiného. Jsem ochoten spočítat s Vámi Vaše zásluhy, poohlédnout se po Vašem díle, prohlédnout to, s čím Vám nevráživé stáří zabránilo vyjít na veřejnost. Křivdilo-li se Vám, budíž křivda napravena. Ale dříve bych si přál vidět. Odpuště tento skepticismus!

Vy se opravdu tváříte, jako byste neměli čas a jako byste měli už zítra nebo pozítří umřít. Zatím máte tolik krásného času před sebou. Jste student a mluvíte s hořkostí o uplatňování. Nezdá se Vám, že být studentem znamená být teprve ve stadiu přípravy? Víím, že ve Vašich očích zmizí jakýkoliv rozdíl mezi šosákem a mnou, dovolím-li si učiniti narážku na studium jako na hlavní pole Vašeho úspěšného uplatňování. Dnešní mládež snad nejlépe rozumí přirovnávání ze sportu: jste teprve v tréninku, závod přijde později. Výkony v každém sportu vyžadují dlouhého a přísného tréninku: myslíte, že výkony ve veřejném životě jsou tak mizerně snadná věc, že k nim můžete přistupovat bez poctivé přípravy jen proto, že Vám bůh dal touživé srdce, ústa, která se snadno otvírají, a ruku, která lehce píše po papíře? Odborníci tvrdí, že život je boj a že v něm nic není zadarmo. Vy toužíte po takovém životě, který by byl pro Vás nadšeným špalírem. Zdá se mi, že nikoliv my, nýbrž Vy máte podezřelou souvislost s papučemi a idyllickými představami. Nařikajíc nad tím, že ve dvaceti letech jste ještě v pozadí, berete životu jeho vážnost a nesnadnost, jeho vzpurný charakter, který se poddá jen skutečné síle. Přejete si za dva, za tři roky po tom, co vůbec jste začali o veřejném životě uvažovat, hned už sedadla v první řadě, žádáte nevrle, aby všichni byli povinni naslouchatí cinkotu Vašich rolniček. Nemohu za to, že život je podstatně těžší.

Zdá se, že zejména Karel Čapek je Vám tak velký problém jako trn v oku. Myslíte, že mu stačí jen periodicky otvíratí náruč, aby se mu do ní hrnuly dary života. Tento Karel Čapek, poslyšte, napsal knihu „Boží muka“, která je snad jeho nejlepší knihou; stalo se, že ji nabídl nakladateli, a stalo se, že mu ji nakladatel odmítl. Pokud jsem poznal tvého ducha, o části ctěného mládí, zbořilo bys v takovém případě půl světa. Nepamatuji se, že mladý muž, který napsal „Boží muka“, by byl tehdy naplnil vzduch kolem sebe tak hlasitým nářkem, jako nyní mladí muži a mladé slečny, kteří ještě nic ani zdaleka podobného „Božím mukám“ nenapsali.

Diváte se, prosím, docela falešně na situaci. Mládí má volnou cestu, pokud přináší něco, co stojí za řeč. Tak volnou, jako nikdy, jak jsem už jednou řekl. Byli u nás i dvacetiletí spisovatelé románů, kteří měli tak neobyčejné úspěchy, že by nyní kritika nejraději vzala polovinu svých tehdejších nadšených slov zpátky. Divám se teď s hlediska mládí i na „Přítomnost“ a shledávám, že od samého začátku byla z jedné třetiny nebo čtvrtiny psána lidmi, kteří spadají i pod Váš pojem m l á d í: nikoliv proto, že bych to byl měl speciálně v programu, ale prostě proto, že mi mladí lidé nosili dobré věci. Dalecí toho, abychom nastavovali mládí lokty, čekáme spíše toužebně na jeho dílo. Už proto, upřímně řečeno, aby nám pomohlo vyplnit naše

časopisy, což není vždy lehká věc. Nedovedete si představit potřebu příspěvků, jakou mají v této době konkurující si časopisy, jichž je asi dvakrát více než je třeba: v té situaci má každý mladý muž znamenitou šanci. My, redaktori, už tedy z intimních a sobeckých redaktor-ských důvodů naprosto nemáme chuť stavěti se proti přicházejícímu mládí. Není pravda, že starostlivě potřásáme hlavami, protože mládí přichází. Spíše starostlivě potřásáme hlavami, že se nám někdy zdá, jako by mládí nepřicházelo. Leckdy mluvíme čosti úzkostlivě mezi sebou o tom, má-li mladá generace dostatek talentů. Hlavně v politice máme dojem, že chybí dorost. Vypadá tedy skutečná situace opačně, než jak si představujete. V otázce kvality nemůžeme ovšem mnoho slevovati: jsme tím povinni svým čtenářům. Pravíte na konci své epistoly, že se přihlásíte ve jménu své práce. Tu máte po prvé všechen náš souhlas a potlesk. Ve jménu práce: to je přirozená a poctivá cesta. V této debatě bohužel, zdá se mi, přihlašujete se více na základě všeobecných deklamací o mládí.

Mluvíte o protekci. Zajisté, nemohu popírat, že protekce existuje, jako nemohu popírat, že existuje zápal plíc. Chceme jít s Vámi proti protekci všude, kde se vyskytne. Ale vy si myslíte, že protekce vylučuje jenom mládí. Mýlíte se. Vylučuje také staré. Protekce není speciální překážka mládí a mnohý ve službách veřejnosti zešedivělý muž mohl by Vám o jejím drápu vyprávěti více, než Vy o tom všichni dohromady víte. Ale to už je charakteristický příznak mládí, že se mu zdá, jako by všechno na světě jemu se dělo po prvé a jen jemu. Láska nebyla na světě, pokud vy jste nezačali milovat. Jenom vy, pane, bojujete a trpíte; lidé, kteří jsou starší Vás, nebojovali a netrpěli, nebojují a netrpí; ti sedí v papučích u amerických kamínek. Čeká Vás v životě ještě mnohé překvapení. Zachováte-li si živou vzpomínku na dnešní své představy, soudím, že největší překvapení přijde tenkrát, až dospějete a sám poznáte bližší podstatu onoho sedění v papučích u amerických kamínek, jakož i bližší podstatu onoho pověstného klidu u rodinného krbu, kterému se dnes ráčíte posmívat.

Váš

—fp.—

D O P I S Y

Mladí a starší.

Praha, dne 2. listopadu 1930.

Pane redaktore,

dovolte mi začít pateticky. Vysmál jste se mládí a mládí Vám za to aplaudují. Víte, jak zlou zbraní je posměch. Máte právo nerozumět cizí řeči. Ale vysmívat se přes to, či dokonce proto, že jste nerozuměl — alespoň to jste neměl.

Viděl jste dvacet let pětáctiletými očima. Nezáleží na tom, jsou-li pětáctileté oči mladé nebo staré. Nedávná minulost je často právě ta nejdálčenější.

Četl jste dopis sl. Anky Krausové. Viděl jste před sebou nejasná, nerozumná a poplašená slova. Nevzbudila ve Vás žádné resonance, kromě úsměvu ironického a — věřím — také trochu bolestného. To tehdy, když jste vzpomněl na svých dvacet let. Proto, že i ty jste viděl starýma-mladýma očima. A proto, že jste neviděl, co vězí za mladými slovy, siláckými a zároveň slabými. Mrtvá řeč, v níž jste nalezl několik podobně znějících slov, jejichž smysl Vám však unikl. I rozesmál jste se bohorovným smíchem Evropana, který se dostal do Číny. Rozplakal jste se jako misionář, který vidí uctívaného fetiše.

Miloval jste Čapkova Loupežníka. Četl jste Fráňu Šrámka. Znáte Frankovy Psance a mnoho jiných krásných knih. Víte tedy, že mládí se musí o něco rvát, co pro zralé oči je namnoze zbytečné a maličké, musí si lámat hlavu problémy, jež třeba jsou už rozřešeny, honit se za přeludy, bít se za něco nebo s někým. — Mládí, to je divoká touha po činnosti, výkonu. Soupeření. To bylo vždy, jen formy se dobou

mění. Snad také ambice. Jenomže i teď jsou mladá lidé, kterým nestačí hrát volleyball, trampovat, fotografovat, psát pozvánky ve Všehrdu nebo Mladé generaci národní demokracie, ba kteří nemají ani chuti rozbíjet okna, demonstrovat a zaměstnávat se nošením trikolor. Chtěli by se uplatňovat na širším poli, touží po vyšší činnosti. Jsou to žijící anachronismy, nebo právě ti nejlepší? Mezi ty náleží sl. Krausová. Taková, chtějí-li proniknout do veřejného života, mají nyní vskutku těžší posici. Ne ovšem nějakou zvláštní vinou Vás „starých“, nýbrž všeobecným zvýšením požadavků, jež s sebou nese pokrok. Je třeba neustále hlubších znalostí, úměrně se vzrůstem složitosti vztahů moderního života. A i když mládí přinesou skutečně hodnotné myšlenky, nedovedou je náležitě podat, chybí jim zručnost i styl — je proto zcela přirozené, ač ani trochu povzbudivé, že se v redakcích odhazují jejich články bez čtení.

To vše Vy víte. Ale ví to jistě i sl. Krausová. Obrátila se na Vás s důvěrou, kterou ji vnučovalo Vaše vynikající postavení v našem veřejném životě, doufajíc, že máje na zřeteli tyto skutečnosti, uvážíte, zda by nebylo možno nějak podchytit, usměrnit onu touhu mládí po činnosti, dát jí konkrétní ráz. Kdyby bylo možno nalézt takové východisko, byl by to prospěch obou stran. Nenamítejte, prosím, že to je problém ryze pedagogický. Otázka spolupráce generací — ta je hodna Vašeho přispění. Ovšem, můžete je odmítnout, prohlásit nezájem na jejím řešení. Pak by rozhofčení sl. Krausové bylo projevem zklamané důvěry. Sem také náleží zmínka o Karlu Čapkovi v jejím dopise. To ovšem nebylo napsáno Vaší řečí. To všechno jste v onom dopise neviděl.

Nepovšiml jste si, že „místo“, o které žádá sl. Krausová, nejsou Vaše redakční místnosti. Nebo Vaše hlava na podnose. Že to je místo v ringu. Touha po protivníku, po možnosti se uplatnit. Místo v ringu — ale ne v takovém, kde nutně musí být vítězové a poražení. Po soupeřství — po spolupráci. Zapomněl jste na chvíli, že je mrtev liberalismus se svým bojem o život. Proto jste se také tázal: Jakým myšlenkám mám ustupovat? Žádných nevidím? Když nikdo nechtěl, abyste ustupoval, nýbrž právě naopak. Byl jste vyzván k nekrvavému souboji, který měl končit podáním ruky. Zbraně se volí obyčejně teprve později. Proto také o nich sl. Krausová nemluvíla.

Byl byste se vysmál, kdybyste byl toto vše vyčetl, kdybyste byl viděl jinýma než vzdálenýma očima? Udeřil jste elegantním klackem posměchu člověka, který Vám podával ruku — sice poněkud nezvyklým a nejasným pohybem, ale za to pln důvěry k Vám.

A přece — mládí Vám aplaudovali. Zcela nezištně projevovali souhlas a přichylnost, odřikali se rouhavých slov sl. Krausové. Četli totiž hned po nich Vaši odpověď. Byli oslněni její skvělostí. Její jasná, vtipná slova jim zakryla skutečný smysl slov nerozvážných a neurčitých sl. Krausové. Nevím, lze-li jim to vyčítat, právě vzhledem k protikladům tak markantním. Ale přece jen, zdá se mi, stav polemiky o mládí prokazuje, že nikde není vůle porozuměti tak slabá, jako u mladých — vzhledem k tomu, že právě u nich by jí mělo být nejvíc. O nedostatku citu pro solidaritu by také nebylo nevhodno mluvit. Mládí jistě není ideální období lidského života. Také ne nejcharakternější.

Myslím, že není třeba dále se zabývat „odřikávkými“ dopisy. Týkají se věci naprosto minimálně. Což není nic neobvyklého, ani jejich namnoze málo gentlemanský tón. Avšak jeden z nich, nejspíše ve snaze dokumentovat svou pokrokovost, používá příležitosti, aby se oťel o Dr. Nikolaua. Úvodníky v Národní politice jsou ovšem podrobeny veřejné kritice, je jenom věcí vkusu pana pisatele, považuje-li tuto souvislost za vhodnou a svoje dedukce za chytré. Ale on naráží i na učitelskou činnost Dr. Nikolaua. K tomu nemá ani oprávnění, ani důvodu. Takové jednání je — řekněme to raději jen eufemisticky — vůbec negentlemanské.

Přes to vše jsem tak dalece optimista, že se odvažuji tvrdit, že sl. Krausová měla právo mluvit v množném čísle. Zaslouhuje uznání za svoji dobrou snahu.

Pane redaktore, řeč „starých“ je tak obtížná. Nevím, podařilo-li se mi dost srozumitelně se v ní vyjádřit. Ale proč nemít důvěru, že

Prítomnosť

mladí lidé dnes nejsou o nic horší než dříve? Což, kdybyste na chvílku zkusil ubrat si několik let a vidět dvacetiletýma očima — anebo raději — přidat si ještě jednou pětatřicet?

Váš oddaný

Julius Felber,
Praha XII., Hradešinská 9.

Vážená slečno, Anko Krausová,

Praha, 7./XI. 1930.

Tak se Vám (s laskavou spolupráčí p. Peroutkovou) podařilo obnovit po roce opět debatu o rozporu mezi stáří a mládím. Sledoval jsem pilně debatu tehdy, sleduji ji i nyní a vždy s velikým potěšením. Když jsem četl Vaše první výzvy, přiznám se, že jsem trochu zaváhal nad jejich upřímností. Bylo v nich tolik silných slov, že se mi zdálo, že si snad tropíte žert z nás všech, že to je jenom takový balonek, aby nás bylo vidět. Víte, náš život trpí teď značnou neupřímností, ze všeho se udělala živnost a v té s tak naprosto stoprocentní poctivostí zrovna nejdále nedojdeš, jak to sama pranýřujete ve svém prvním kdysi dopise. Vzbudila jste ohlas, ohlas tak-mohutný před rokem i po roce, že jsem se mu sám podivil. Mám potěšení znáti mnohé z těch, kdo psali proti Vám. Bylo mi dopřáno ctí účastníci se s Vámi příležitostně debaty ve Strakově akademii a poznati, s jakým zápalem hájíte svou věc a nás nazýváte „kořenáči“ (či tak nějak). Jen proto, že neodvrhujeme všechnu tradici a stavíme na minulosti, přijímáme rady a názory starších. Jsem o čtyři leta starší Vás — snad tedy dle Vás již patřím mezi starší a nesmím mluvit ani vzdáleně za mladou generaci. Přeháníte. I ostatní, zejména ti, kteří psali proti Vám, přeháněli. Ale mnozí s Vámi souhlasili. U živého boha, tvrdil jsem vždy, že naše generace nemá vůbec zájmu na transcendentálních věcech, a teď vidím, jak jsem se mylil. Vyniknete jednou, slečno Krausová, nepochybují o tom ani v nejmenším, a doufám, že nakazíte ještě mnohé jiné. Je toho zapotřebí a děkuji Vám jménem svého ročníku (1906), neboť za jiný mluvit se dnes, po bouřích Vašich odpůrců, již ani ve snu neodvažují. Věřím dnes ve Vaši upřímnost a v 90% upřímnosti těch, kdož psali po Vás. Ale chci říci jednu věc: Více kritiky! Ta nám, myslím, schází. A porozumění po druhého. Vy jste se otřela o studentstvo, a toho použil Ballenberger k odsouzení Vás i toho studentstva. Vy jste v zápalu trochu přestřelila s tím Čapkem, ač máte také pravdu, jak řekl Šimáček a Freund, a pak ovšem se p. Peroutkovi do Vás lehce střelilo (což také odhalila sl. Schiffová). Mluvil-li Čapek o tom, že nevidí za sebou mladé, neměla jste, tuším, Vy práva na to odpovídat, že by ti mladí tam chtěli. Myslím, že z nás mladých (vidíte, že se mezi ně také počítám) měl k tomu snad legitimaci nějaký Lacina nebo Voskovic, ale rozhodně ne my. Vy alespoň je š t ě ne. Vaše sebevědomí je, myslím, dnes příliš vysoké, bylo by lépe, jak také, tuším, miní Andraško, kdybyste ho teď měla méně a po letech ev. více. Horujete pro odtržení se od špatného vlivu dnešních praktických politiků a chcete nějaké etické filosofy za vůdce, a přece vzpomeňte, co říkal Fridrich Veliký: „Bude-li bůh chtít nějakou zemi potrestat, svěří ji vládě filosofů.“ E. Strimplová Vám dobře poradila: nelamentovat, nenadávat na ty staré. Vždyť i oni chtějí mít své místo na slunci a často pracně zasloužené, byť se nám sebevíce přejdali jako p. Nikolau v Nár. Politice. Strimplová dále ovšem přehání, jako my mladí čtoucí a písčící dopisy do Prítomnosti děláme tak často. Universita není věcí tak špatnou, jak se zdá abiturientce, která na ni nešla. Praktický život je ovšem krásná věc a rozhodně se té vysoké škole vyrovná, ale tvořivá práce je teprve výroba statků a tu může dělat ing. stejně, ba snad i lépe než jiný. I těch filosofů je třeba, snad méně než chcete Vy, ale zase snad než by chtěli jiní (křivdím-li sl. Strimplové, laskavě mi odpustí). Tedy jen více kritiky sebe i jiných a více smyslu pro vyrovnání. Pro harmonické vyrovnání. Je to snad náš osud, že žijeme v době kompromisů, ale musíme se s tím smířiti, jinak nedojdeme nikam. Chcete-li jednou prorazit zeď, musíte k tomu pomalinku prstíčkem hrabat a nerozbiti si svou nadějnou hlavu. Stojíte dnes již na jedné straně, a určité skupiny studentstva stojí na druhém břehu. A to je škoda. Toho

lituji nejvíce na této debatě, že nám ukázala přímo stranickou nevráživost. Každý si hrál své želízko a buď vášnivě souhlasil nebo odporoval. (Hledíme, také přeháním, neboť bylo přece i několik středních, ale to byli většinou starší.) Nakonec bych Vám rád doporučil dvě knihy, hodící se trochu na Váš případ: „Ztracené iluze“ od Bal-saca a „Martin Eden“ od Londona.

V dokonalé úctě

Edgar St. Hauner.

Trampové hovoří.

Vážený pane redaktore,

promiňte mi ještě jednou, že si беру zase slovo. Já jsem totiž pevně přesvědčen, že trampové dělají naší republice za hranicemi nejlepší propagaci a v republice jsou nejkompetentnější činiteli v posuzování všech možných institucí veřejných i soukromých v tom nejširším rozsahu.

Pan Šimek přetrumfl všechny zahraniční trampingy, začož mu buď vzdán náš nejvřelejší dík. Jsem velmi rád, že se konečně napsalo, jak mnoho znamená tramping pro propagaci. Já znám m. j. na př. jednu kolegyni MUC. z Vinohradů, která udělala při skautování po Anglii nepředstavitelný kus propagace pro RČS. mezi lidem, kteří o nás téměř ani neslyšeli, rozhodně ne mnoho kloudného. A řady jiných! Nesmíme zapomínat, že cizina se doví o nás nejspíše takovéhle informace: 1. Moldavští cikáni, 2. Vytloučení německého divadla v Praze, 3. V Praze se nesmí mluvit německy a jiné řeči nikdo nerozumí, 4. Rituální vraždy na Podkarpatské Rusi v Československu, 5. Předměstí Balkánu čili nečistota.

A do těchto myšlenek musíme zasahovati! Na to je bezmocná každá jiná instituce. Tady neznouhou nic ministerstva, protože se jim prostě za hranicemi nevěří, neboť to jsou orgánové státu, který přirozeně jen hájí svou pověst. Budiž dovoleno napsat upřímně! Tu musí přijít tramp a vést každého bod za bodem. A cizinec musí také poznat, že tramp je tvor zvidavý, zvědavý a odvážný.

Pan Šimek napsal, že tramping má v sobě ohromnou výchovnou hodnotu. Ano — jak je to divné, že je tak kaceřovaný, a je zajímavé, že když se inteligent představi, že je také trampem ve chvílích, když opravdu žije (t. j. pro mnohé z nás o prázdninách, kdy se můžeme věnovat svým zájmům), vzbudí to skoro pohoršení. Je totiž u nás zbytkem rakušáctví (toho předválečného, protože za tuhle myšlenku by se mi rakuští studenti-trampové pěkně poděkovali!) převládající názor, že inteligent má být — s odpuštěním — reprezentační figura, jejíž bezbosažnost a prázdnota ducha se dobře zakrývá nafoukaností a sezením na I. místech v maloměstských zábavách. A teď si představte, že se najde člověk, který si do toho všeho vezme „kedsy“, popuštěné pumpky, u šedivé košile si vyhrne rukávy, starý — 15 let — „brotsáček“ na rameno a foťásek k tomu a jde. A dál si představte, že tihle lidé tak cestují po cizině, a každý si představuje, že snad kradou tisíce a spí v hotelích, jezdí drahou atd!

Tramping je opravdu neobyčejné hodnoty. Já se přiznávám, že skauting a zahraniční tramping mě vychoval více než celá střední škola a celá universita!

Člověk se trampingem naučí vydělávat a mít úctu k práci. Prosim Vás: vyrostl jsem jako dítě v prostředí, kde maminka spravovala punčochy a služka mi čistila boty. Já byl křehotinka, okolo které se točil svět. A za 20 let nato se točím já okolo světa, pokud to jde po 2 měsíce prázdnin. A všechno si dělám sám a v zájmu trampingu pro příští prázdniny dovedu třikrát týdně třeba nevečeřet, aby bylo na fotografický materiál a na nutné výlohy. Snad namítáte, že tohle už není ten pravý tramping. Snad je v tom kus pravdy, že to není tramping 100%ní, ale dejme tomu — 75%ní jistě!

Potom jiná věc: ohledně toho uplatnění zkušeností. Věřím v to! Ale jinou věcí je, že je spousta trampů, kteří své zahraniční zkušenosti mnoho uplatňovati nemohou, jiní zase nesmějí. V tom je tragika největší, v tom je kořen všech těch bolestí, které

člověk cítí po 10 měsících v roce. Na to si stěžuje víc lidí! Já bych to rád uplatňoval — představte si tu krásnou věc: mít státnice ze zeměpisu! Ale: neučím zeměpisu ani hodinu týdně, prostě nedostal jsem to. Zas je to věc všeobecná. Nebo: Světový rozhled! Tohle napsal velmi krásně pan Šimek, nebudu to opakovat. Jeden návrh: Místo mnohých samozřejmostí by se mělo žádat od lidí, kteří se ucházejí o jakékoli povolání (třeba u státních služeb, ačkoliv právě tam jsou zkušenosti nejméně vítány), a by se pochlubili svým cestovním pasem. Sice to nepodává dokonalého obrazu o cestě, protože někde přejdete řadu hranic a nikdo si vás ani nevšimne a o razítko do pasu, máte-li náhodou trpělivost a stojíte-li právě o ně — musíte přímo prosit! A jsou také trampové, kteří (úřady si s tím lámou hlavu, že ano, ale je to tak!) mají na př. pasy dva.

O zahraniční trampingu se teď zajímají i dívky. Je to zajímavá věc — jako kontrast k tomu nedávnému nařikání mládeže. A musím zde říci se vším důrazem, že je hodně docela slušných děvčat — namnoze mravně pevnějších než některé ty doma vzorně držené a tažané po všech čajích a plesích s garde... a ty trampují radostně se svými hochy po světě. A tak se radujeme, že Čechoslováci a Němci jsou národy nejvíce cestující, vlastně trampující. A naši radosti jsou spousty fotek, spousty adres, různá nečekaná setkání ve chvíli, kdy jste se absolutně nenadáli něčeho takového, a pak ty zlaté zkušenosti! Když se tvoří, některé jsou těžké jako balvany, ale když se na ně vzpomíná, jsou krásné a dávají radost ze života lidem, kteří by jinak dovedli odůvodněným nadáváním na zabařské poměry vyplnit celý svůj mladý život. A právě že tohle nedělají, za to vděčí jedině trampingu. Tramping vychovává k životu, domov — to sezení za pecí — k hnilobě, k čs. státní hnilobě. Vychovateli by měli být lidé, kteří znají svět! Tramping pomáhá světovosti. Tramp věří — protože se o tom nesčetněkrát přesvědčil, — že lidé v cizině jsou také lidšší, dobří a laskaví, že dívky v cizině jsou také rozumné, jemné, inteligentní i hezké, že lidé v cizině nejsou jen šovinisty, ale také kosmopolity. Tramping podporuje pacifismus a mezinárodnost v nejkrásnějších projevech a trampové dovedou být obětivi v cizím prostředí snad ještě víc než doma. Na zevnějšku nevidíte nic — někdo vidí trhána — a může vidět zlaté lidi, slušné, poctivé, charakterní. Že jsou trampové, kteří kradou? A což nekradou ani inteligenti — na př. drahý čas, jehož zabíjení ve službách státu nepovažují za krádež, ale dokonce za část svých služebních povinností?

Ale nezacházíme do podrobností: zůstaňme neznámými, zůstaňme doma malými, ale za hranicemi pracujme dále. Mluvilo už hodně trampů za hranicemi s cizinci dost významných jmen a jini uzavřeli hodně krásných přátelství s mladými lidmi. Jsem přesvědčen, že trampingu zůstane, jaký za hranicemi dosud je: Krásným a doma neznámým, až nenáviděným — budíž řečeno jasné slovo, proč: z neznalosti — proto, že si nepřejeme, aby si veřejnost z pozorování trampingu udělala jistý druh zábavy. A tak na shledanou někde na světovém geoidu!

J. M.

profesor a tramp.

NOVÉ KNIHY.

Nakladatelství Fr. Borového podařilo se získati novou knihu Ing. B. Ženatého „**Když se valí revoluce**“, v níž autor zachytil život zajatců na Rusi před a po revoluci. Kniha vyjde ještě před vánocemi. Další práce téhož autora, která vyjde na jaře příštího roku, bude kniha, pojednávající o praktické kultuře bydlení pod názvem „**Americké domečky**“.

Sheile Kaye Smith, *Železo a dým*, přeložil Fr. Veselý. S původním dřevorytem na obálce a v grafické úpravě Cyrila Boudy. Román velkého přátelství dvou žen, dřívě sokyň, promítnutý na pozadí vývoje anglického života posledních desetiletí, je jak svým slohem, tak i psychologicky prohloubenou kresbou postav. Je tu dvojitá Anglie, tradiční a mladá, bojující o nové posice v novém evropském jaře. Cena Kč 45.—, vázané v bílém plátně Kč 60.—. Nakladatel F. Topič v Praze I., Národní tř. 11.

Nakladatelství Fr. Ziegnera v Praze XII., Řičanská ul. 1984, vydalo jako první svazek patnáctikorunové desítky knihu V. M o t h e j z i k a: *Bouře na východě*. Kniha líčí práci agentů mezi válčícími státy, milostné intriky v carské armádě, příčiny porážky býv. Ruska, provolání revoluce, bratrovražedný boj atd. Cena brož. výtisku Kč 19.—, v celoplát. vazbě Kč 25.—, pro odběratele celé desítky vázaný svazek Kč 15.—.

Josef Holeček, „*Naši*“, kniha X., „*Šlechtic a sedlák*“. Vydal nakladatel F. Topič. Stran 438. Cena Kč 48.—. Po dlouhou dobu sledovala naše literární veřejnost zprávy o osudu celoživotního díla Holečkova. Byla tu otázka, měl-li před svou smrtí ještě možnost „*Naše*“ dokončit. Teprve v těchto dnech z literární pozůstalosti Holečkova došlo k vydání onoho očekávaného závěrečného samostatného svazku „*Našich*“, který nese titul „*Šlechtic a sedlák*“. Přináší svěží vyprávění událostí na jihočeské samotě, vzkríšením kouzla starých příběhů, pestrým lícením potulného národa loutkařů, bičiců a formanů v druhé polovině minulého století.

Staré umění na Slovensku. Sbirka „*ARS*“, vydávaná Orbisem (Praha XII.), má již svůj dobrý zvuk. Teď právě vyšel její 10. sv., práce Dr. J. Hofmana o starém umění na Slovensku. Slovenské památky maličké, sochařské a stavitelské nebyly dosud tak známy, jak by si zasluhovaly. V mnoha směrech objevitelská práce Hofmanova zařazuje je na místo, které jim skutečně patří. Autor sleduje vývoj výtvarného umění na Slovensku od pravěku přes středověk, renesanci, století XVII./XVIII. až po XIX. století. Je překvapením, jaké vzácné skvosty umění se na Slovensku nalézají. Od půvabných uměleckých výtvorů lidových až po díla různých škol a význačných jedinců je zastoupeno v tomto díle vše. Kniha je novým dokladem o omylu, který zavádí nás často v cizině k obdivu průměrných věcí, zatím co u nás doma neznáme památky, které by nás i svět jistě záviděl. V knize je přes 100 fotografií, obrazů, staveb, soch a j. Za Kč 39.—.

Jaromíra Johna velké humoristické dílo *Večery na slavníku*. Kniha smíchu a pláče. Jsou válečné knihy, kterým ubývá tím více na ceně, čím jsme od války vzdálenější. Jsou však zase knihy, kterým tím více na ceně přibývá, čím jsme dále od jejich hrůz. K té druhé kategorii patří kniha Jaromíra Johna *Večery na slavníku*. Jsou to historie, zachycené uprostřed válečného ruchu, nebo jsou to tragedie drobných lidí, udělané očima a ušima, pozorovacím talentem, nepouhými slovy. Nezapomenutelná je na příklad historka o hlavolamu, který je s to zmásti všechny vojáky od starého lanšturmáka až po majora a nezapomenutelné jsou vůbec ty historie o českých tvrdohlavcích, o těch palicích, které prožívají vojnu po svém a nic na světě je neodvrátí od toho, co jim jednou vlezlo do hlavy. Kolik životní pravdivosti i bizarnosti je na př. v postavě venkovského člověka, kterou nám líčí Jaromír John, člověka, jen podobně jako ten Šmilovského krejčí Kubásek, který pro jehlu spálil svíčku, se dal na trnitou dráhu vynálezce bezhlučné pušky pro rakouskou armádu. Brož. 50 Kč, váz. 65 Kč.

Velký výběr

crayonů, zápisníků, soenecken a pod. psacích souprav a podložek; aktovek a jiných nepostradatelných pomůcek kane. i technických má na skladě:

plnicích per
(Parker, Wagner, Waterman,
Astoria, Mont Blanc atd.),

K. Vagner. Brno-Česka 16.